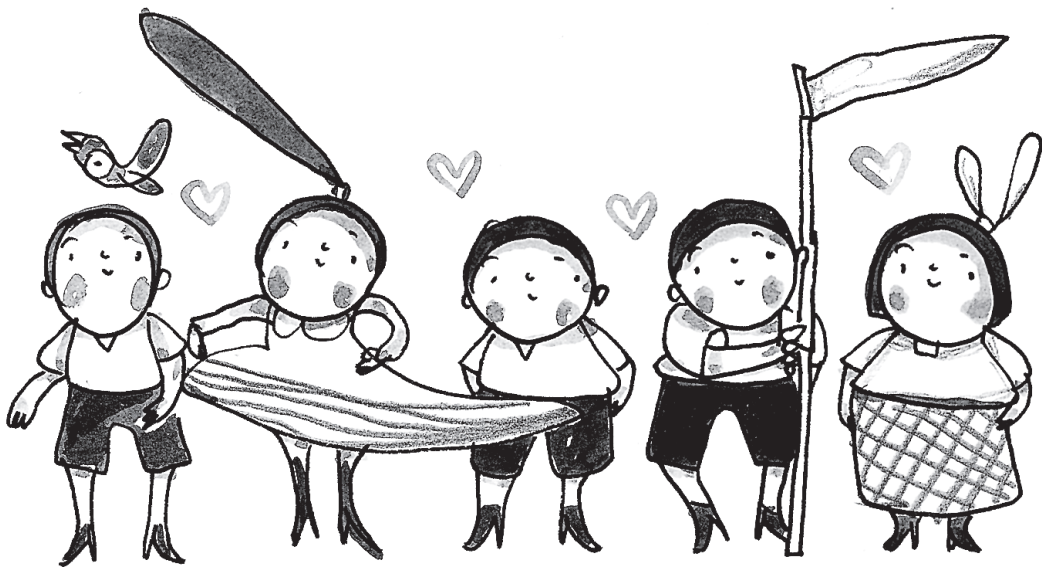

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

คู่มือวิทยากร การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
โดย การสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

คู่มือวิทยากร การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

พิมพ์ครั้งแรก กุมภาพันธ์ 2559 จำนวน 5,000 เล่ม

เจ้าของ

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

โดยการสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ขอขอบคุณภาพประกอบ

รองศาสตราจารย์เกริก ยุ้นพันธ์

รูปเล่ม

นายวัฒนสินธุ์ สุวรรณานนท์

พิมพ์ที่

บริษัท มาตาการพิมพ์ จำกัด

คำนำ

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ดำเนินการขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โดยจัดอบรมพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำของโรงเรียนต่างๆ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และในปี พ.ศ. 2558 ได้พัฒนาหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 1 วันขึ้น เพื่อให้โรงเรียนมีเครื่องมือที่ง่ายและพร้อมใช้ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนสามารถจัดอบรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมได้เอง และสามารถพัฒนาครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ ส่งต่อรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งช่วยขยายผลให้โรงเรียนเครือข่ายได้

คู่มือวิทยากรฉบับนี้ มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ เสนอแนะสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการอบรม ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงพร้อมด้วยสาระความรู้ด้านกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และการใช้คู่มือวิทยากรเล่มนี้จะสมบูรณ์และสร้างความเข้าใจมากขึ้น เมื่อใช้ประกอบกับหนังสือ “คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม” เพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มเติมครบถ้วน ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มุ่งสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีเครื่องมือที่สะดวกพร้อมใช้งาน เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ กล่าวไว้ในทุกเวทีเสมอว่า ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียน / องค์กร ประสบความสำเร็จ คือ **“ต้องทำทั้งโรงเรียน / องค์กร และทุกคนต้องทำ โดยแปลงคุณธรรมให้เป็นจริยธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และต้องทำต่อเนื่อง สม่ำเสมอ”** ดังนั้น หากครูและบุคลากรทางการศึกษา มีเครื่องมือที่สามารถดำเนินการได้เองในโรงเรียน สามารถเป็นวิทยากรในโรงเรียนของตนเองได้ และสามารถทำได้เองอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาที่ต้องการ จะส่งผลให้การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืน และสามารถขยายผลสร้างเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมหวังว่า คู่มือวิทยากรฉบับนี้ จะเป็นที่สนใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สมัครใจจะเป็นวิทยากรอาสาของโรงเรียนคุณธรรม และเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนที่ประสงค์จะพัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรม นอกจากนี้ องค์กรและหน่วยงานต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเป็นองค์กรคุณธรรม เพื่อร่วมกันสร้างคนดีให้ประเทศชาติต่อไปได้ อีกด้วย

นายปราโมทย์ โชติมงคล
ผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
มูลนิธิยุวสถิรคุณ
17 มกราคม 2559

คำชี้แจง

คู่มือวิทยากรจัดทำขึ้น เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสมัครใจจะเป็นครูแกนนำ / วิทยากรอาสา โรงเรียนคุณธรรม ใช้เป็นเครื่องมือในการระดมสมองครูและนักเรียนในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และแนะนำให้ใช้ควบคู่กับหนังสือ “คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม” ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับภาพรวมของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตั้งแต่ขั้นตอนแรก จนถึงการประเมินผลสำเร็จ

โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม เรียกว่า “โรงเรียนคุณธรรม” หมายถึง สถานศึกษาที่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความดีในรูปแบบต่างๆ ทั้งภายใน และนอกสถานศึกษา นำไปสู่การพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อย่างยั่งยืน

สาระของคู่มือวิทยากร จะประกอบด้วยหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร แผนการอบรมเชิงปฏิบัติการ เกม กิจกรรม และเพลงที่ใช้ในการอบรม รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ใช้เป็นฐานในการจัดทำหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์และกรอบแนวทาง ดังนี้

บทที่ 1 จะอธิบายวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ และแนวคิดที่ใช้เป็นฐานในการจัดทำแผนการอบรม ได้แก่ การเรียนรู้แบบ Problem-based Learning และ Activity-based Learning พอให้ทราบแนวคิดอย่างย่อๆ เพื่อให้ผู้สนใจไปค้นคว้าเพิ่มเติม จะมีการอธิบายโครงสร้างของหลักสูตร ระยะเวลา การฝึกอบรม คุณสมบัติและทักษะของวิทยากร เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพรวมของหลักสูตรและแผนการอบรม

บทที่ 2 จะนำเสนอรายละเอียดของแผนอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ รวมทั้งสื่อการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ใบงานประกอบการอบรม เกม และเพลง เป็นต้น เพื่อให้ครูที่เป็นวิทยากรสามารถนำไปใช้ในการอบรมพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้อย่างสะดวก มีมาตรฐานของการอบรม เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการอยู่เสมอ

บทที่ 3 จะอธิบายแนวทางการขับเคลื่อนสู่โรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และการบริหารการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งจะนำเสนอแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และตัวชี้วัดในการประเมินผลโรงเรียน

บทที่ 4 จะนำเสนอเกมและเพลงต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการละลายพฤติกรรม และการสร้างกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการมีความสนุกสนาน โดยคัดสรรให้เหมาะสมกับวัยและระดับการศึกษาของผู้เข้ารับการอบรม

ครูแกนนำที่ทำหน้าที่วิทยากรในโรงเรียน และผู้สนใจที่จะนำคู่มือวิทยากรฉบับนี้ไปใช้ ควรปรับเนื้อหาสาระของกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และระดับการศึกษาของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

สารบัญ

คำนำ

คำชี้แจง

บทที่ 1 หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ	9
วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	9
แนวคิดหลักของหลักสูตร	10
คุณสมบัติของวิทยากรกระบวนการ	12
บทบาทหน้าที่ของวิทยากรกระบวนการ	13
ทักษะที่จำเป็นของวิทยากร	13
โครงสร้างของหลักสูตร	15
บทที่ 2 แผนอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ	17
โครงสร้างของแผนอบรมเชิงปฏิบัติการ	17
แผนอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ	19
สื่อประกอบการเรียนรู้ ใบงาน วิดีทัศน์ PowerPoint แบบทดสอบ และแบบประเมิน	29
พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณ	41
บทที่ 3 การขับเคลื่อนสู่โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม	47
กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม	47
ผังแสดง กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม	50
การบริหารการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน	51
บทที่ 4 เกมและเพลงที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	57
เพลงที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	57
เกมที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	59

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1	สื่อ PowerPoint	67
ภาคผนวกที่ 2	ตัวอย่าง กำหนดการ	72
ภาคผนวกที่ 3	แบบประเมินผลการอบรม	73
	แบบประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ	73
	แบบประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำ	75
ภาคผนวกที่ 4	สาระความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	77
ภาคผนวกที่ 5	ตัวอย่างผังความคิด การระดมสมองเรื่องคุณธรรมอัตลักษณ์	80
ภาคผนวกที่ 6	ตัวอย่างผังความคิด การระดมสมองโครงการคุณธรรม	82
ภาคผนวกที่ 7	การเฉลยใบงานและแบบทดสอบ	84

เอกสารอ้างอิง

85

คณะที่ปรึกษาและคณะผู้จัดทำ

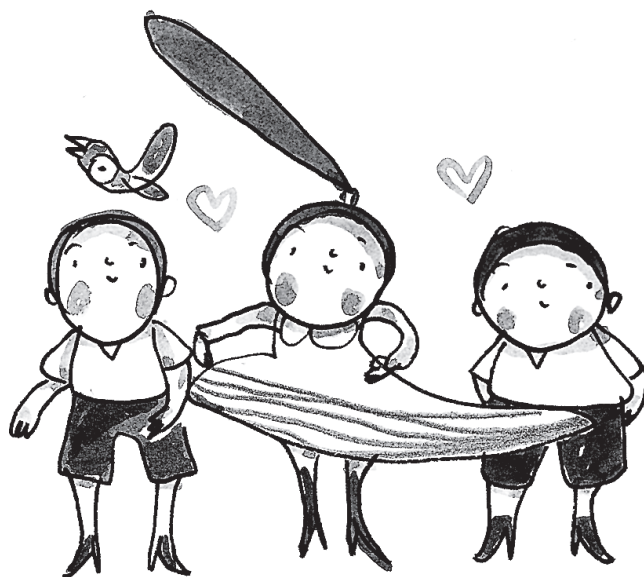
87

- คณะที่ปรึกษา
- คณะผู้จัดทำ (ด้านวิชาการ)
- คณะผู้จัดทำ (ด้านกิจกรรม)

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

คู่มือวิทยากร

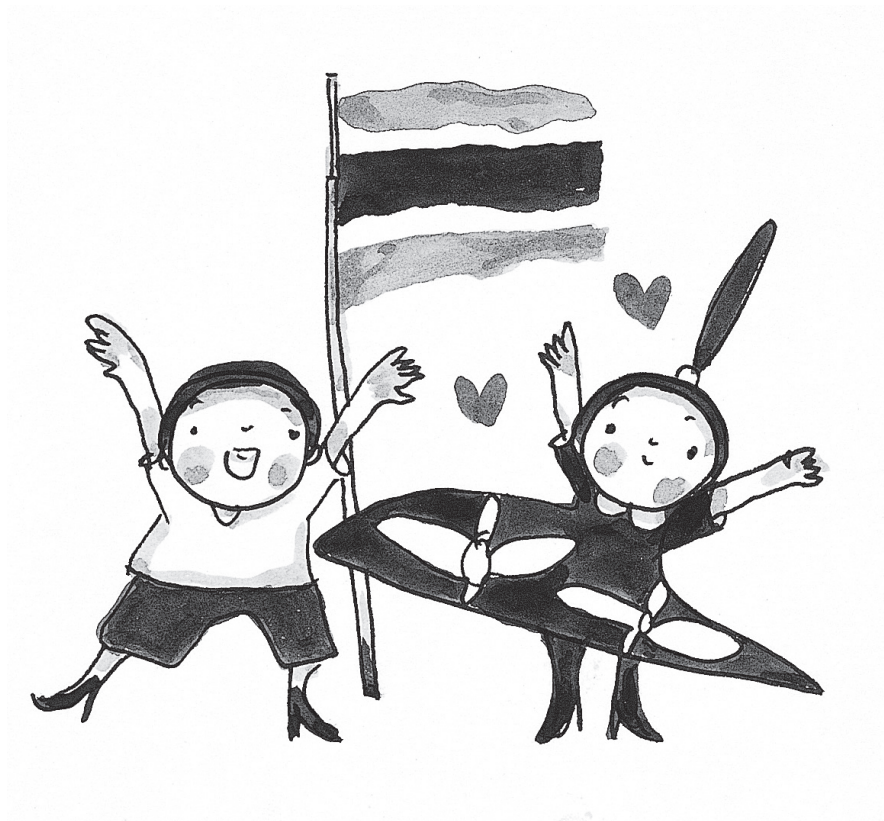
การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
โดย การสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

“ครูนั้นจะต้องให้ความรู้แก่เด็ก ๆ
ด้วยความเมตตา ด้วยความหวังดี คือ
ด้วยความเมตตาต่อผู้ที่เป็ล ลูกลศิษย์
และด้วยความหวังดี ต่อส่วนรวม เพราะถ้าส่วนรวมประกอบ
ด้วยบุคคล ที่มีความรู้ดี ส่วนรวมก็ไปรอด”

พระบรมราโชวาท พระราชทาน
แก่คณะอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวล
ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน 27 พฤษภาคม 2513

บทที่ 1

หลักสูตรพัฒนา ศักยภาพครูแกนนำ

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ มุ่งให้โรงเรียนทุกแห่งสามารถจัดอบรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมได้ด้วยตนเอง และสามารถสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ ส่งต่อรุ่นสู่รุ่นได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถช่วยขยายผลให้โรงเรียนเครือข่ายได้ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม จึงพัฒนาหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำฉบับนี้ขึ้น เพื่อให้โรงเรียนมีเครื่องมือในการประชุมระดมสมองคณะครูและนักเรียนเพื่อร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม หลักสูตรนี้จะช่วยให้ครูเป็นวิทยากรของโรงเรียนตนเอง เพื่อพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสามารถทำได้เองอย่างต่อเนื่อง และนำไปขยายผลในโรงเรียนเครือข่ายได้ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เพื่อสามารถเป็นครูแกนนำพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมได้
2. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ฝึกทักษะการใช้แผนอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ และการทำงานเป็นทีม ทั้งหน้าที่วิทยากรหลักและวิทยากรประจำกลุ่ม ซึ่งสามารถใช้แผนอบรมเชิงปฏิบัติการนี้อย่างได้ผลดี เพื่อสร้างทีมงานที่มีคุณภาพ
3. เพื่อให้โรงเรียนมีเครื่องมือจัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่มีมาตรฐาน ใช้งานสะดวก และโรงเรียนสามารถจัดการเองได้
4. เพื่อเพิ่มวิทยากรอาสาพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่มีคุณภาพ และมีปริมาณมากเพียงพอต่อการขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั่วทุกภูมิภาค

แนวคิดหลักของหลักสูตร

หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ (Problem-Based Learning : PBL) โดยใช้ลักษณะการตั้งปัญหาเป็นประเด็นนำ กระตุ้นให้มีการคิดวิเคราะห์ ตั้งสมมติฐาน ค้นหาสาเหตุ และค้นคว้าความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้อง โดยการเรียนรู้จากปัญหา ซึ่งอาจเป็นสถานการณ์จริง เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง การเรียนรู้แบบ PBL จะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้อำนาจการทำงานร่วมกันเป็นทีม ลักษณะสำคัญของแนวคิดนี้ ได้แก่

1. มีการเรียนรู้ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ เน้นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ
2. เนื้อหาสาระจะเป็นลักษณะบูรณาการ โดยผสมผสานเนื้อหาของหลายๆ สารวิชาเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะอธิบายปัญหา
3. เรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย โดยมีวิทยากรประจำกลุ่ม (Facilitator) เป็นผู้สนับสนุนและกระตุ้นให้ร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในกลุ่ม
4. การเรียนรู้และค้นคว้าหาความรู้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตนเองหรือกลุ่มตั้งไว้ (Self-directed learning)

การจัดกิจกรรมของหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ ใช้แนวคิดให้การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity-Based Learning : ABL) ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนซึมซับความรู้ ความเข้าใจผ่านการเล่นเกมและกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนสามารถพัฒนาแนวคิดความรู้เฉพาะตนขึ้นมาเองได้ และกิจกรรมกลุ่มยังสามารถพัฒนาภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการเข้าสังคมต่างๆ ได้อีกด้วย การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เป็นการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติจริง (Learning by doing) ซึ่งถือว่า เป็นการเรียนรู้แบบเชิงรุก โดยเน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพทางสมอง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ และการร่วมมือกัน เพื่อให้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัยในการทำงาน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยวิทยากรจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ลักษณะสำคัญของแนวคิดนี้ ได้แก่

1. เป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. มีการเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน
5. วิทยากรจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง

รูปแบบการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้ง สามารถใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับ ทั้งการเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก และการเรียนรู้แบบกลุ่มใหญ่ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้ เช่น

1. **การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด** คือ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนด โดยคิดคนเดียว 2-3 นาที จากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนอีกคน 3-5 นาที และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด
2. **การเรียนรู้แบบร่วมมือ** คือ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดกลุ่มๆ ละ 3-6 คน
3. **การเรียนรู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน** คือ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ และพิจารณาข้อสงสัยต่างๆ ในการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิทยากรจะคอยช่วยเหลือ กรณีที่มีปัญหา
4. **การเรียนรู้แบบใช้เกม** คือ กิจกรรมที่วิทยากรนำเกมเข้ามามีส่วนในการเรียนรู้ ซึ่งใช้ได้ทั้งในชั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การมอบหมายงาน และขั้นประเมินผล
5. **การเรียนรู้แบบวิเคราะห์วิดิทัศน์** คือ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ดูวิดิทัศน์ 5-20 นาที แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ดู โดยวิธีการพูดโต้ตอบ การเขียนหรือการร่วมกันสรุปเป็นรายการกลุ่ม
6. **การเรียนรู้แบบโต้วาที** คือ กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ เพื่อยืนยันแนวคิดของตนเองหรือกลุ่ม
7. **การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา** คือ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอ่านกรณีตัวอย่าง จากนั้นให้วิเคราะห์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือแนวทางแก้ปัญหาภายในกลุ่ม แล้วนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด
8. **การเรียนรู้แบบการเขียนบันทึก** คือ ผู้เรียนจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่ได้พบเห็นหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน รวมทั้งเสนอความคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับบันทึกที่เขียน
9. **การเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Mind Map)** คือ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนออกแบบแผนผังความคิดเพื่อนำเสนอความคิดรวบยอด และความเชื่อมโยงของกรอบความคิด โดยการใช้เส้นเป็นตัวเชื่อมโยง อาจจัดทำเป็นรายบุคคลหรืองานกลุ่ม แล้วนำเสนอผลงานต่อผู้เรียนอื่นๆ จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคนอื่นได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม
10. **การเรียนรู้แบบกระบวนการวิจัย** คือ กิจกรรมที่อิงกระบวนการวิจัย โดยให้ผู้เรียนกำหนดหัวข้อที่ต้องการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ตามแผน สรุปความรู้หรือสร้างผลงาน และสะท้อนความคิดในสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรืออาจเรียกว่า การสอนแบบโครงงานหรือการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

นอกจากนี้ ยังมีการเรียนรู้แบบอื่นๆ เช่น การเรียนรู้แบบผู้เรียนสร้างแบบทดสอบจากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว การเรียนรู้แบบการเขียนจดหมายข่าว ซึ่งรวมถึง บทความ ข้อมูลสารสนเทศ ข่าวสาร และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วแจกจ่ายไปยังบุคคลอื่นๆ การเรียนรู้จากกรณีปัญหา (Problem-Based Learning) และการเรียนรู้จากการสืบค้น (Inquiry-Based) เป็นต้น วิธีการเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดเดียวกัน คือ ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้ของตนเอง

คุณสมบัติของวิทยาการกระบวนการ

หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (ABL) วิทยาการกระบวนการจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เป็นไปตามขั้นตอนที่แผนการอบรมได้กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถปฏิบัติแต่ละขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง คุณสมบัติของวิทยาการกระบวนการจึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรคกิจกรรมที่น่าสนใจ และเป็นที่ยอมรับของผู้เข้ารับการอบรม โรงเรียนจึงควรพิจารณาคุณสมบัติของครูแกนนำ ซึ่งจะมาทำหน้าที่วิทยาการกระบวนการ เช่น

1. **มีความเข้าใจในกระบวนการกลุ่ม** เอาใจใส่กับกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของทีม (Team Learning) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ไม่เป็นเผด็จการ เพื่อให้เกิดการปรับวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision)
2. **ให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารแบบ 2 ทาง** (Two-way communication) มีความเชื่อมั่นในพลังทวีคูณ (Synergy) ระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม สนับสนุนให้บุคคลในกลุ่มเปิดใจกว้าง เปิดเผย และไม่มีอคติ
3. **มีวิธีคิดแบบองค์รวม** (System Thinking) ไม่แยกส่วน และสามารถจัดให้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่ติดกรอบ พร้อมทั้งจะขยาย ปรับ หรือเปลี่ยนแปลงแบบแผนทางความคิด กล้าคิด กล้าทำ กล้าจินตนาการ กล้าเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบสูง
4. **มีอารมณ์ดี สมารถใจเย็น** ไม่ตื่นตระหนกง่าย ไม่ฉุนเฉียว ไม่เอาแต่ใจตัวเอง มีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) มีความสนุก ตื่นเต้นตลอดเวลากับการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม มีความละเอียดอ่อน สามารถรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่นได้ง่าย

บทบาทหน้าที่ของวิทยากรกระบวนการ

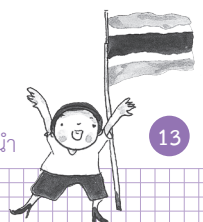
เพื่อให้การอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วิทยากรกระบวนการจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ เพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำได้ สามารถวางแผนการจัดอบรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ กระตุ้นการปฏิบัติงานของกลุ่มอบรมให้เป็นไปตามแผน ตลอดจนประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม กล่าวได้ว่า วิทยากรกระบวนการจะเป็นผู้รับผิดชอบความสำเร็จของกระบวนการอบรมที่ได้จัดขึ้น จึงควรมีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เข้ารับการอบรม
2. ตั้งคำถาม ตั้งประเด็นให้ผู้เข้ารับการอบรมได้คิด วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เป็นกระຈกสะท้อนให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เห็นศักยภาพของตน และเข้าใจสถานการณ์ของกลุ่ม
3. เป็นผู้นำ ทำหน้าที่ร้อยเรียงกระบวนการอบรมตั้งแต่ต้นจนจบ โดยกำกับกฎ กติกา ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเรียนรู้ร่วมกันบนความแตกต่าง หลากหลาย ไม่มีการทำลายความคิดเห็นใดๆ
4. กระตุ้นให้กำลังใจสมาชิกในการเรียนรู้ ลงมือทำกิจกรรมภายในกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยวิเคราะห์สรุปประเด็น ติดตาม สังเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ความรู้ใหม่ หรือวิธีปฏิบัติใหม่ๆ ของสมาชิกกลุ่ม
5. สนับสนุนกระบวนการการมีส่วนร่วมทางความคิด คลี่คลาย ข้อขัดแย้ง จัดการกับความคิดที่แตกต่าง หลากหลายอย่างสร้างสรรค์ และเป็นกัลยาณมิตร

ทักษะที่จำเป็นของวิทยากร

การกำกับกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการตั้งแต่ต้นจนจบจำเป็นต้องรอบรู้ในการใช้ทักษะหลากหลายวิธีการ และใช้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ เพื่อให้กระบวนการอบรมดึงดูดความสนใจของผู้เข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เช่น

1. **การตั้งคำถาม** เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงออก และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ลักษณะการตั้งคำถาม เช่น คำถามปลายเปิด คำถามเจาะลึก คำถามสะท้อนเพื่อ ความเข้าใจ หรือคำถามสรุป คำถามสะท้อนความรู้สึก คำถามปิดเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของประเด็น เป็นต้น
2. **การฟัง** เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อให้ทราบ การฟังที่ดีจะช่วยกระตุ้นให้กลุ่มร่วมแสดง ความคิดเห็น การฟังที่ดีจะต้องใช้ทั้งตาและหู รับรู้ภาษากายและคำพูด ทำความเข้าใจในความหมายของสิ่งที่สื่อออกมาทั้งหมด ไม่ใช่เข้าใจอย่างผิวเผิน

3. **การสังเกต** เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมบางอย่างระหว่างการอบรม เพื่อนำผลการสังเกตนั้นไปใช้กระตุ้น หรือแทรกแซงเพื่อให้กลุ่มมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และละเว้นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

4. **การให้ข้อมูลป้อนกลับ** เพื่อต้องการสะท้อนให้ผู้ใดผู้หนึ่งทราบถึงผลการกระทำของเขา สิ่งสำคัญ คือ ควรทำความเข้าใจก่อนว่า การให้และการรับข้อมูลป้อนกลับเป็นวิธีการที่ทุกคนยอมรับ เพื่อปรับปรุงวิธีการทำงาน ร่วมกัน เป้าหมายของการให้ข้อมูลป้อนกลับ คือ การแสดงความชื่นชมกับพฤติกรรมที่ดี และการขอให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งควรพิจารณาโอกาสที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงผู้ให้และผู้รับ และควรให้ข้อมูลป้อนกลับโดยเร็วที่สุดที่มีโอกาส ส่วนสถานที่สำหรับการให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการชื่นชมพฤติกรรมที่ดี ควรทำในที่เปิดเผย แต่ถ้าเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมควรเป็นการคุยกันตัวต่อตัว

5. **ภาษาที่ใช้ในระหว่างการอบรม** จะมีการส่งผ่านภาษากายมากกว่าคำพูด วิทยากรกระบวนการ ที่มีไหวพริบจะไม่ส่งภาษากายซึ่งอาจจะได้รับการแปลความหมายในทางลบ เช่น การดูนาฬิกา เพราะอาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดว่าอยากให้หยุดพูด เป็นต้น

โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ จึงกำหนดโครงสร้างหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. การจัดกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1.1 กลุ่มครู ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มครูแกนนำ ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากผู้บริหารโรงเรียน จำนวนประมาณ 6-10 คนต่อโรงเรียน เข้ารับการอบรมกับศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
- 2) กลุ่มครูของโรงเรียน นอกเหนือจากกลุ่มครูแกนนำที่ร่วมดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

1.2 **กลุ่มนักเรียนแกนนำ** ให้พิจารณาคัดเลือกนักเรียนเป็นตัวแทนจากห้องเรียนทุกห้อง ในจำนวนที่เหมาะสม การจัดกลุ่มให้คำนึงถึงระดับการศึกษาของผู้เรียนด้วย

2. **ระยะเวลาเรียนรู้ตามหลักสูตร** แบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 1 วัน ศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 1 วัน และช่วงดำเนินงานโครงการคุณธรรม โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ประมาณ 10-12 เดือน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปีละ 2 ครั้ง

3. **สาระการเรียนรู้** ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

3.1 **แผนอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ** ใช้เวลา 1 วัน (6.30-7 ชั่วโมง โดยประมาณ) มีรูปแบบการฝึกอบรมเชิงกิจกรรม (Activity-Based Training) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ มีขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

- 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระของคุณธรรมและจริยธรรม การค้นหาคุณธรรมอัตลักษณ์ และการจัดทำโครงการคุณธรรม
- 2) กระบวนการและขั้นตอนการอบรมตามแผนอบรมเชิงปฏิบัติการฯ ของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในโรงเรียน
- 3) ทักษะการทำงานเป็นทีมในการเป็นวิทยากรอาสาโรงเรียนคุณธรรม ทั้งการเป็นวิทยากรหลัก และวิทยากรประจำกลุ่ม
- 4) กระบวนการพัฒนา และแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของมูลนิธิยุวสถิรคุณ
- 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์

3.2 การรายงานความก้าวหน้าและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปีละ 2 ครั้ง เพื่อประโยชน์ในการต่อยอด และขยายผลนวัตกรรมการเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

3.3 สาระที่ควรรู้ นอกจากการเข้ารับการอบรมตามแผนอบรมเชิงปฏิบัติการฯ แล้ว ผู้เข้ารับการอบรม ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ซึ่งมีเผยแพร่ทั่วไป และควรศึกษา กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม ซึ่งได้ออกหนังสือเผยแพร่ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจไว้หลายเล่ม ได้แก่ หนังสือโรงเรียนคุณธรรม หนังสือคุณครูที่รัก หนังสือคู่มือปฏิบัติการพัฒนา โรงเรียนคุณธรรม หนังสือคู่มือจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม หนังสือคู่มือการนิเทศอาสาดูตามโรงเรียน คุณธรรม เป็นต้น

4. การประเมินผล จะให้ความสำคัญกับการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียน จากการทำกิจกรรมและการสร้าง ผลงาน ประกอบด้วย

4.1 ในช่วงการอบรมเชิงปฏิบัติการฯ จะวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมหรือ การสร้างผลงานของผู้เข้ารับการอบรม รวบรวมผลงานของผู้เข้ารับการอบรม ทั้งงานกลุ่ม และรายบุคคล การสังเกตพฤติกรรม ควบคู่ไปกับการทดสอบความรู้ความเข้าใจ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ มากกว่าเป็นการทดสอบ ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติแต่ละกิจกรรม โดยการสังเกตพฤติกรรม การจัดทำใบงาน และการทดสอบความรู้
- 2) ผู้เข้ารับการอบรมมีระยะเวลาฝึกอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 และต้องผ่านเกณฑ์การประเมิน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

4.2 ในช่วงการดำเนินงานโครงการคุณธรรมที่โรงเรียนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา จะวัดและประเมินผล จากการดำเนินงานโครงการคุณธรรม การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และการประเมินผลแผนคุณธรรม โรงเรียน มีการจัดเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ตัวชี้วัดสำคัญในการ ประเมินผลภาพรวมของโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ครูและผู้บริหารเพิ่มขึ้น และพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ครูและผู้บริหารลดลง เป็นต้น

“ผู้ที่เป็นครูอาจารย์นั้น
ใช้ว่าจะมีแต่ความรู้ในทางวิชาการ และในทางการสอนเท่านั้น
ก็หาไม่ จะต้อง รู้จักอบรมเด็ก
ทั้งในด้าน ศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม
รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ด้วย”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ วิทยาลัยวิชาการศึกษา
15 ธันวาคม 2503

บทที่ 2

แผนอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาศักยภาพครูแกนนำ

โครงสร้างของแผนอบรมเชิงปฏิบัติการฯ

ในการจัดอบรมแต่ละครั้ง จะคำนึงถึงการจัดกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม ระยะเวลาที่ใช้ และตารางการอบรม ดังต่อไปนี้

1. การจัดกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม ควรจัดผู้เข้ารับการอบรม ครั้งละไม่เกิน 120 คน และต้องมีวิทยากร ประจำกลุ่ม : ผู้เข้ารับการอบรม ประมาณ 1 : 10-12 คน

วิทยากรประจำกลุ่ม จะทำหน้าที่ กระตุ้นการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มในทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอน สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมกลุ่ม ให้คำปรึกษาแนะนำ และตอบข้อซักถามในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยจะร่วมวางแผนในการจัดอบรมกับวิทยากรหลักมาตั้งแต่ต้น และอาจสลับกันเป็นวิทยากรหลักในแต่ละหัวข้อของการอบรมก็ได้

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม แบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงเช้าประมาณ 3 ชั่วโมง ช่วงบ่ายประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง

3.เค้าโครงตารางการอบรม ดังนี้

ระยะเวลา	หัวข้ออบรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
10 นาที	พิธีเปิด	
20 นาที	กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และปัจจัยสู่ความสำเร็จ	ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจเรื่องกระบวนการพัฒนาโรงเรียน คุณธรรม
15 นาที	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	1. ผู้เข้ารับการอบรมรับรู้บทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในกลุ่ม และมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 2. ผู้เข้ารับการอบรมมีความตระหนักในกระบวนการทำงานกลุ่ม
1 ชั่วโมง	ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม และจริยธรรม	ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจความแตกต่างของคำว่าคุณธรรม และจริยธรรม
2 ชั่วโมง	การค้นหาคุณธรรมอัตลักษณ์	1. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ของโรงเรียนและระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกได้ 2. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถจัดทำตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ได้
3 ชั่วโมง	กิจกรรมการสร้างความดีด้วยโครงงาน คุณธรรม	1. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจถึงแนวทางการจัดทำโครงงาน คุณธรรม 2. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถจัดทำโครงงานคุณธรรมได้
30 นาที	แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียน คุณธรรม และการนิเทศติดตาม โรงเรียน	1. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ โรงเรียนคุณธรรม 2. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจระบบการนิเทศติดตามของ มูลนิธิยุวสถิรคุณ
15 นาที	พิธีปิด และพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณ	ผู้เข้ารับการอบรมมีแรงจูงใจในการริเริ่มงานพัฒนา โรงเรียนคุณธรรม

แผนอบรม
เชิงปฏิบัติการ
พัฒนาศักยภาพ
ครูแกนนำ

แผนอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ

เวลา	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อ
08.45 - 09.00 (15 นาที)	1. กลุ่มสัมพันธ์	1. เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เข้ารับการอบรม 2. เพื่อสร้างความพร้อมให้ผู้เข้ารับการอบรม	1.1 เล่นเกมเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เข้ารับการอบรม 1.2 เล่นเกมนำสู่การแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในขั้นตอนต่อไป กลุ่มละ 10-12 คน (วิทยากรเลือกเกมให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม) 1.3 ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มที่แบ่งได้ใน ข้อ 1.2 เลือกประธานกลุ่ม และ เลขานุการกลุ่ม	1. เกม เพลง และสื่อประกอบเกม 2. ป้ายชื่อผู้เข้ารับการอบรมทุกคน
09.00 - 10.00 (1.00 ชม.)	2. ความเข้าใจเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจความหมายและความแตกต่างของคุณธรรมและจริยธรรม	2.1 วิทยากรฉายสื่อ PowerPoint เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมคิดพิจารณาคำตอบ 1) คุณธรรมและจริยธรรม คืออะไร 2) คุณธรรมและจริยธรรม ต่างกันอย่างไร 2.2 วิทยากรสรุปความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม คุณธรรม เป็นความดี ความถูกต้องที่ปลูกฝังขึ้นในจิตใจ เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู เป็นต้น จริยธรรมหมายถึงความประพฤติที่เป็นธรรมชาติเกิดจากคุณธรรมในตัวเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรม ที่ดีงาม และแสดงออกทางร่างกาย เรียกว่า พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก เช่น นักเรียนวางรองเท้าเป็นระเบียบ นักเรียนช่วยกันทำความสะอาด เป็นต้น 2.3 ให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติกิจกรรมตามใบงานที่ 1 ทดสอบความเข้าใจคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้งเฉลยอธิบายประกอบโดยการสุ่มซักถามรายบุคคลและภาพรวม เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ 2.4 ให้ดูวีดิทัศน์ เรื่อง เด็กชายพรชัย แล้วให้ผู้เข้ารับการอบรมคิดวิเคราะห์หาส่วนที่เป็นคุณธรรม และส่วนที่เป็นจริยธรรม เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมและจริยธรรม (ข้อประพฤติปฏิบัติที่ดี/	1. PowerPoint ภาพความเข้าใจเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม 2. สื่อวีดิทัศน์ เรื่อง เด็กชายพรชัย (วิทยากรอาจเลือกสื่อ

เวลา	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อ
			<p>พฤติกรรมที่แสดงออกเชิงบวก/พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก) และให้จัดทำ</p> <p>ใบงานที่ 2 วิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมจากสื่อวีดิทัศน์ โดยให้ระบุคุณธรรมและจริยธรรมที่ปรากฏในวีดิทัศน์ ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมและจริยธรรม</p> <p>2.5 วิทยากรฉายวีดิทัศน์ซ้ำ 2-3 รอบ เพื่อความเข้าใจ แล้วร่วมกันอภิปรายสรุปคุณธรรมและจริยธรรมที่ได้จากการวิเคราะห์จากวีดิทัศน์ เพื่อทบทวนความเข้าใจร่วมกัน</p>	<p>วีดิทัศน์อื่นที่มีความเหมาะสมกับอายุและประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรม)</p> <p>3. ใบงานที่ 2 วิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมจากสื่อวีดิทัศน์</p>
10.00 - 12.00 (2.00 ชม.)	3. กิจกรรมการค้นหาคุณธรรมอัตลักษณ์	<p>1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถระบุปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนตนเองได้</p> <p>2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเลือกปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนและระบุสาเหตุของปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสม</p> <p>3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมกำหนดคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียนได้</p> <p>4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกและคุณธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาได้</p>	<p>3.1 วิทยากรเปิดเพลง เพื่อจูงใจให้เกิดสมาธิก่อนเข้าสู่การระดมสมองของกลุ่ม</p> <p>3.2 วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมแต่ละคนคิดปัญหา ที่คิดว่าเป็นปัญหาที่สำคัญภายในโรงเรียน / ปัญหาที่จำเป็นต้องการแก้ไขเร่งด่วน / ปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อโรงเรียนมากที่สุด / กระทบต่อความศรัทธาและภาพลักษณ์ของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นปัญหาของนักเรียน ครูและผู้บริหารเป็นปัญหภายในโรงเรียนและชุมชนรอบๆ โรงเรียน ก็ได้ทั้งสิ้น แล้วให้แต่ละคนบันทึกปัญหาต่างๆที่คิดว่าสำคัญมากๆ ลงในใบงานที่ 3 การค้นหาปัญหาที่สำคัญ (ข้อพึงระวัง) วิทยากรไม่ควรพูดสอดแทรก ในช่วงเวลาของกระบวนการคิด</p> <p>3.3 เมื่อทุกคนในกลุ่มจัดทำใบงานที่ 3 เสร็จแล้ว ให้ทำ ใบงานที่ 4 ปัญหาของกลุ่ม - สาเหตุ - พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก - คุณธรรม โดยวิทยากรจะให้ความรู้และแนวทางเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา สาเหตุของปัญหา พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของปัญหา และคุณธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหา ตามขั้นตอน ดังนี้</p>	<p>1. เพลงที่จูงใจให้เกิดสมาธิ</p> <p>2. ใบงานที่ 3 การค้นหาปัญหาที่สำคัญ หัวข้อเรื่องประกอบด้วย ลำดับความสำคัญของปัญหา และ รายการปัญหา</p> <p>3. ใบงานที่ 4 ปัญหาของกลุ่ม - สาเหตุ - พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก - คุณธรรม</p> <p>4. PowerPoint นำเสนอตัวอย่างปัญหาและสาเหตุที่ถูกต้องและเหมาะสม และ PowerPoint นำเสนอ</p>

เวลา	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อ
			<p>3.3.1 นำปัญหาจากใบงานที่ 3 มาระดมสมองเพื่อคัดเลือกปัญหาของกลุ่ม และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของกลุ่ม ประมาณ 3-5 ปัญหา โดยมีวิธีการ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) จัดกลุ่มปัญหาเรื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน 2) จัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยใช้หลักเกณฑ์ที่ตกลงกันในกลุ่ม เช่น ปัญหาที่จำเป็นต้องการแก้ไขเร่งด่วน ปัญหาที่มีความรุนแรง หรือปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อความศรัทธาและภาพพจน์ของโรงเรียน แล้วเลือกปัญหาที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าสำคัญที่สุด ประมาณ 3-5 เรื่อง ทั้งนี้ หากยังมีปัญหาของบางคนที่ไม่สามารถจัดรวมเข้ากลุ่มได้ และกลุ่มเห็นว่าสำคัญ ให้เพิ่มเติมขึ้นเป็นเรื่องใหม่ได้ (บางกรณีประธานอาจให้ใช้วิธีการโหวตเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุด ก็ได้) 3) เมื่อระดมความเห็นกลุ่มเสร็จแล้ว ให้บันทึกลงในใบงานที่ 4 ช่องแรก เรื่องปัญหาของกลุ่ม เพื่อเป็นข้อสรุปร่วมกันว่า เป็นปัญหาสำคัญของกลุ่ม/โรงเรียน 4) กรณีโรงเรียนหนึ่งแบ่งหลายกลุ่ม ให้นำความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มย่อยรวมเป็นกลุ่มใหญ่ (ระดับโรงเรียน) ร่วมกันระดมความคิดเพื่อกำหนดปัญหาที่สำคัญของโรงเรียน <p>3.3.2 นำปัญหาสำคัญที่บันทึกลงในช่องแรกของใบงานที่ 4 มาร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของแต่ละปัญหา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สมาชิกแต่ละคนเสนอสาเหตุของแต่ละปัญหา 2) ร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของแต่ละปัญหา (วิทยากรประจำกลุ่มควรให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ชี้แนะผู้เข้ารับอบรมตามกลุ่มที่รับผิดชอบ) 	<p>ตัวอย่างปัญหาและสาเหตุที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. ใบงานที่ 5 ตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ 6. PowerPoint ตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ 7. PowerPoint ตัวอย่างผังความคิดคุณธรรมอัตลักษณ์

เวลา	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อ
			<p>3.3.3 กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก</p> <p>วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับความหมายของพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก และวิธีการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก</p> <p>“พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก” หมายถึงพฤติกรรมที่ดีที่ต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เช่น นักเรียนทำเวรประจำวัน นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบฯลฯ</p> <p>วิธีการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ให้สมาชิกร่วมกันพิจารณาว่าพฤติกรรมที่พึงประสงค์คืออะไร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา เช่น ปัญหานักเรียนมาสาย สาเหตุคือ ตื่นสายเพราะเล่นเกม พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก อาจได้แก่ นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา หรือ ปัญหาขยะส่งกลิ่นเหม็น สาเหตุคือ นักเรียนทิ้งขยะไม่เป็นที่ พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก อาจได้แก่ นักเรียนทิ้งขยะให้เป็นที่</p> <p>3.3.4 ระบุคุณธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก</p> <p>3.4 วิทยากรอธิบายความหมายของคำว่า “คุณธรรมเป้าหมาย”</p> <p>“คุณธรรมเป้าหมาย” หมายถึง คุณธรรมที่ทุกคนร่วมกันกำหนดขึ้นจากการคิดวิเคราะห์ เพื่อใช้แก้ปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน และทุกคนเลือกเป็นคุณธรรมเป้าหมาย เช่น ความรับผิดชอบ ความพอเพียง ความมีวินัย ฯลฯ</p> <p>วิธีการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ให้สมาชิกร่วมกันพิจารณาเลือกคุณธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาจากใบงานที่ 4 ประมาณ 3 คุณธรรมมากำหนดเป็นคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน และนำไปบันทึกลงในใบงานที่ 5 ตารางคุณธรรมอัตลักษณ์</p> <p>3.5 วิทยากรฉายสื่อ PowerPoint กระตุ้นให้พิจารณาคำศัพท์ของโรงเรียนคุณธรรม คือ “คุณธรรมอัตลักษณ์” ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่</p> <p>1) คุณธรรมเป้าหมาย และ 2) พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก</p>	

เวลา	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อ
			<p>3.6 วิทยากรนำเสนอ ใบงานที่ 5 ตาราง “คุณธรรมอัตลักษณ์” และอธิบายเกี่ยวกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร ครู และนักเรียน ดังนั้น ในการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียน จึงต้องระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของแต่ละกลุ่มบุคคล ซึ่งจะสอดคล้องเป็นไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละกลุ่มบุคคลในโรงเรียน</p> <p>ประการสำคัญ การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมต้องลงมือปฏิบัติทั้งโรงเรียน จึงต้องระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของทุกคนที่เกี่ยวข้อง และคุณธรรมอัตลักษณ์ยังเป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทุกคนในโรงเรียนอีกด้วย</p> <p>3.7 วิทยากรนำเสนอตัวอย่างตารางคุณธรรมอัตลักษณ์</p> <p>3.8 ให้สมาชิกนำคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ได้กำหนดไว้แล้วมาใส่ลงในตารางใบงานที่ 5 ให้เสร็จสมบูรณ์</p> <p>3.9 (ถ้าจัดเวลาได้) ให้แต่ละกลุ่ม / โรงเรียน นำเสนอคุณธรรมอัตลักษณ์ในรูปของผังความคิด (Mind Map) แล้วร่วมกันอภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยวิทยากรให้คำแนะนำเพิ่มเติม</p>	
12.00 - 12.45	พักเที่ยง (45นาที)			
12.45 - 13.00 (15 นาที)			<p>คู่มือวิทัศน์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรม และ / หรือ ตัวอย่างโครงงานคุณธรรมที่น่าสนใจ</p>	สื่อวิทัศน์

เวลา	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อ
13.00 - 16.00 (3 ชม.)	4. กิจกรรมการสร้างเสริมความดีด้วยโครงงานคุณธรรม	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจแนวทางการจัดทำโครงงานคุณธรรมเพื่อบรรลุคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกขององค์กร	<p>4.1 กิจกรรมเตรียมความพร้อมตามความเหมาะสม</p> <p>4.2 วิทยากรฉายวีดิทัศน์ ตัวอย่างการสร้างเสริมความดีด้วยโครงงานคุณธรรม พร้อมทั้งอธิบายและยกตัวอย่างประกอบการจัดทำโครงงานคุณธรรมดังนี้</p> <p>4.2.1 จากใบงานที่ 4 วิทยากรให้แต่ละกลุ่มเลือกปัญหาที่ต้องการแก้ไขมากที่สุด มาจัดทำโครงงานคุณธรรม</p> <p>4.2.2 ระบุสาเหตุของปัญหาเรื่องนั้น โดยนำมาจากใบงานที่ 4</p> <p>4.2.3 ระบุกลุ่มเป้าหมายของการแก้ปัญหา นั้น ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ</p> <p>1) เชิงปริมาณ โดยระบุกลุ่มบุคคล และจำนวนที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น นักเรียนชั้นม.2 จำนวน 50 คน ที่สูบบุหรี่</p> <p>2) เชิงคุณภาพ โดยระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ต้องการให้เกิดโดยกำหนดให้เป็นเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว เช่น</p> <p>เป้าหมายเชิงคุณภาพ เช่น นักเรียน ม.2 จำนวน 50 คน แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ</p> <p>เป้าหมายระยะสั้น เช่น ในภาคเรียนแรก นักเรียนชั้น ม.2 จำนวน 30 คน แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ</p> <p>เป้าหมายระยะยาว เช่น ในภาคเรียนที่ 2 นักเรียนชั้น ม.2 จำนวน 50 คน แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ</p> <p>4.2.4 ระดมสมองหาวิธีแก้ไขปัญหแต่ละสาเหตุ การกำหนดวิธีแก้ไข ปัญหาต้องสอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา และวัตถุประสงค์ วิธีการแก้ไขควรเป็นวิธีการเชิงบวก</p> <p>4.2.5 กำหนดหลักธรรม พระราชดำรัส พระราชดำริ หรือคำสอนที่นำมาใช้ในการดำเนินงานโครงงานคุณธรรมให้ประสบความสำเร็จ</p>	<p>1. สื่อวีดิทัศน์ตัวอย่างการสร้างเสริมความดีด้วยโครงงานคุณธรรม เลือกเรื่องที่สอดคล้องกับระดับชั้นเรียน และบริบทของโรงเรียน ที่จัดอบรม</p> <p>2. สื่อ PowerPoint การสร้างเสริมความดีด้วยโครงงานคุณธรรม</p> <p>3. ใบงานที่ 6 เรื่องการสร้างเสริมความดีด้วยโครงงานคุณธรรม</p>

เวลา	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อ
			<p>4.2.6 ระบุความเชื่อมโยงของโครงงานคุณธรรมไปสู่คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน โดยอธิบายคุณค่า / ผลผลิต / ผลลัพธ์ของโครงงานคุณธรรมที่จะนำไปสู่คุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ซึ่งระบุไว้ในใบงานที่ 5</p> <p>4.2.7 กำหนดวิธีวัดผล / ประเมินผล โดยกำหนดตัวชี้วัด เพื่อวัดหรือประเมินผลว่ามีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมายเพียงใด</p> <p>วิธีการ เลือกใช้ตามความเหมาะสม เช่น เก็บข้อมูลโดยการสอบถาม การสังเกต ซึ่งวิธีการเหล่านั้นควรสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการจะวัด</p> <p>เครื่องมือ ต้องสอดคล้องกับวิธีการวัด เช่น แบบสอบถาม แบบสังเกต</p> <p>ช่วงเวลา เหมาะสมกับลักษณะของโครงงาน</p> <p>4.2.8 ตั้งชื่อโครงงานคุณธรรม (ชัดเจน เข้าใจง่ายและสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้น)</p> <p>4.3 ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันจัดทำโครงงานคุณธรรม ตามหัวข้อใน ใบงานที่ 6 การสร้างความคิดด้วยโครงงานคุณธรรม และเขียนผังความคิด (Mind Map) ของโครงงานคุณธรรม</p> <p>4.4 ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผังความคิด (Mind Map) โครงงานคุณธรรม จากนั้นวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันวิพากษ์</p>	
15.00 - 15.15 (15 นาที)	พักรับประทานอาหารว่าง			

เวลา	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อ
16.00 - 16.30 (30 นาที)	5. แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และการนิเทศติดตามโรงเรียน	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่โรงเรียนคุณธรรม 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจระบบการนิเทศของมูลนิธิยุวสถิรคุณ	หัวข้อการบรรยาย 5.1 แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 5.2 การนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม	1. สื่อ PowerPoint แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 2. สื่อ PowerPoint การนิเทศติดตามโรงเรียน
16.30 - 16.50 (20 นาที)	6. ประเมินตนเองและสรุปความรู้ความเข้าใจ	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบระดับความเข้าใจของตนเอง 2. เพื่อให้วิทยากรทราบผลการทดสอบเพื่อนำไปปรับปรุงการอบรมครั้งต่อไป 3. เพื่อให้วิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การเพิ่มพูนความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น	6.1 ให้ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ และวิทยากรเฉลยคำตอบ พร้อมตอบข้อซักถาม 6.2 ให้ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบประเมินตนเอง หลังจากนั้นวิทยากรเฉลยระดับคะแนนของแต่ละข้อ และสอบถามผลการประเมินเป็นรายข้อ โดยวิธีการให้ผู้เข้ารับการอบรมยกมือ และส่งแบบประเมินตนเองคืนให้ผู้จัดการอบรม 6.3 ครูแกนนำ ทำแบบประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ 6.4 นักเรียนแกนนำทำแบบประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำ	1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ 2. แบบประเมินตนเอง 3. แบบประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ 4. แบบประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำ

เวลา	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	สื่อ
16.50 - 17.00 (10 นาที)	พิธีเปิด และพิธีถวายสัตย์ ปฏิญาณ	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม ได้แสดงเจตนารมณ์ร่วม กันในการมุ่งมั่นพัฒนา โรงเรียนไปสู่โรงเรียน คุณธรรม	1. ประธานฯ กล่าวเปิด 2. ที่ประชุมถวายสัตย์ปฏิญาณและร้องเพลงภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา โดยคัดเลือกผู้แทนผู้เข้ารับการอบรม เป็นผู้กล่าวนำคำถวายสัตย์ ปฏิญาณ	1. พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิส- ลักษณ์ พร้อมโต๊ะหมู่ บูชา 2. วีดิทัศน์เพลงภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา และเพลงสรรเสริญ พระบารมี 3. คำถวายสัตย์ปฏิญาณ 4. เนื้อเพลงภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา

สื่อประกอบการเรียนรู้

ใบงาน
วีดิทัศน์
PowerPoint
แบบทดสอบ
และแบบประเมิน

ใบงานที่ 1 ทดสอบความเข้าใจคุณธรรมและจริยธรรม

ชื่อ-นามสกุล โรงเรียน

กลุ่มที่ ชื่อกลุ่ม.....

คำชี้แจง พิจารณาข้อความตามรายการแล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่เป็น “คุณธรรม” หรือ “จริยธรรม”

ลำดับที่	รายการ	คุณธรรม	จริยธรรม
1	ความสามัคคี		
2	ปิดน้ำทุกครั้งหลังใช้		
3	ความขยัน		
4	นวดให้พ่อ		
5	ความกตัญญู		
6	ความมีน้ำใจ		
7	พูดจาไพเราะ		
8	ความซื่อสัตย์สุจริต		
9	พูดความจริง		
10	ความมีวินัย		
11	กล่าวคำขอโทษ		
12	ยืมให้ไว้ทักทาย		
13	ความพอเพียง		
14	ความรับผิดชอบ		
15	ช่วยเก็บขยะที่ทิ้งไว้นอกถังขยะ		
16	เข้าสอนตรงเวลาเป็นประจำ		
17	ความสุภาพ		
18	แต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียน		
19	นักเรียนอ่านหนังสือทุกวัน		
20	ช่วยสอนการบ้านให้เพื่อน		

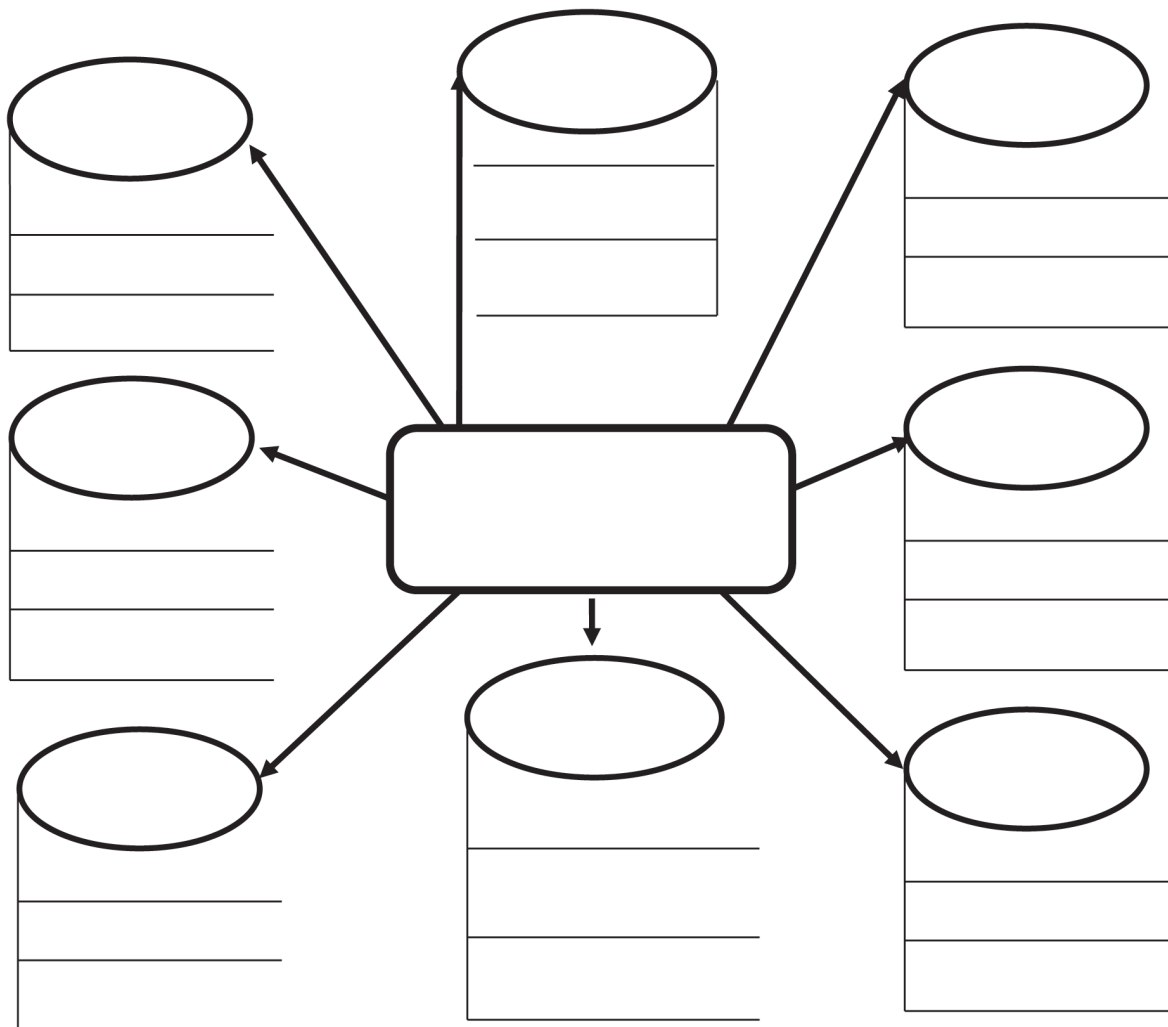

ใบงานที่ 2

วิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมจากสื่อวีดิทัศน์

กลุ่มที่ ชื่อกลุ่ม.....

- คำชี้แจง
1. เขียนชื่อวีดิทัศน์ที่รับชมลงในช่องสี่เหลี่ยม
 2. บันทึกคุณธรรมที่พบในการชมวีดิทัศน์ ลงในช่องวงรี
 3. บันทึกพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่พบของแต่ละคุณธรรม ลงในเส้นก้างปลา

ใบงานที่ 3 การค้นหาปัญหาที่สำคัญ

ชื่อ-นามสกุล โรงเรียน

กลุ่มที่ ชื่อกลุ่ม.....

คำชี้แจง สมาชิกแต่ละคนระบุปัญหาสำคัญ ที่ต้องการแก้ไขเร่งด่วนที่สุด 3 - 5 ปัญหา

ลำดับความสำคัญ	ปัญหา

ใบงานที่ 4

ปัญหาของกลุ่ม – สาเหตุ – พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก – คุณธรรม

กลุ่มที่ ชื่อกลุ่ม.....

- คำชี้แจง**
1. นำปัญหาจากใบงานที่ 3 มาอภิปราย เพื่อคัดเลือกปัญหาของกลุ่ม และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของกลุ่ม ประมาณ 3-5 ปัญหา
 2. วิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของแต่ละปัญหา
 3. ระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ต้องการให้เกิดขึ้น
 4. ระบุคุณธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหา

ลำดับที่	ปัญหาของกลุ่ม	สาเหตุ	พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก	คุณธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหา

คำชี้แจง

- กำหนดคุณธรรมเป้าหมาย โดยเลือกจากคุณธรรมที่ใช้เการแก้ปัญหาในใบงานที่ 4
- นำพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกในใบงานที่ 4 มาใช้ใบงานที่ 5 โดยพิจารณาตามหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคล

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมพึงพึงบวก		
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน

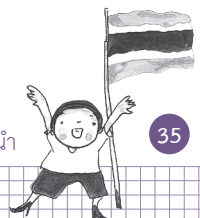

ใบงานที่ 6 การสร้างความคิดด้วยโครงงานคุณธรรม

กลุ่มที่ ชื่อกลุ่ม.....

- คำชี้แจง** 1. อ่านข้อความทางซ้ายของตารางที่ละข้อ
2. ร่วมกันหาคำตอบจากข้อความทางซ้าย บันทึกลงในช่องด้านขวาของตาราง

1. ระบุปัญหา โดยเลือกปัญหาจากใบงานที่ 4 ที่กลุ่มต้องการแก้ไขมากที่สุด	ปัญหา :
2. ระบุสาเหตุของปัญหา โดยนำมาจากสาเหตุที่วิเคราะห์ไว้แล้วในใบงานที่ 4 และพิจารณาเพิ่มเติมตามความจำเป็น	สาเหตุของปัญหา (อาจมีมากกว่า 1 สาเหตุ) 1 2 3 4
3. กำหนดวัตถุประสงค์ โดยให้สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา	ระบุวัตถุประสงค์ที่ทำโครงงาน 1 2 3
4. กำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา นั้น โดยระบุเป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ - เชิงปริมาณ โดยระบุกลุ่มบุคคล และจำนวนที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง - เชิงคุณภาพ โดยระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ต้องการให้เกิดขึ้น โดยกำหนดให้เป็นเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว ก็ได้	เป้าหมายเชิงปริมาณ = นักเรียนชั้น..... จำนวน.....คน เป้าหมายเชิงคุณภาพ - เป้าหมายระยะสั้น (ระยะ 6 เดือนแรก) - เป้าหมายระยะยาว (ระยะ 12 เดือน)

<p>5. กำหนดวิธีแก้ไขปัญหา (สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา และวัตถุประสงค์วิธีการแก้ไขต้องเป็นวิธีการเชิงบวก)</p>	<p>วิธีแก้ไขปัญหา</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>4</p>
<p>6. กำหนดหลักธรรม พระราชดำรัส พระราชดำริ หรือคำสอนที่นำมาใช้ในการดำเนินงานโครงการคุณธรรมให้ประสบความสำเร็จ</p>	<p>หลักธรรม/พระราชดำรัส/พระราชดำริ/คำสอน</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>7. เชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน โดยระบุความสอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ซึ่งนำมาจากใบงานที่ 5</p>	<p>คุณธรรมเป้าหมาย</p> <p>.....</p> <p>พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก</p> <p>.....</p>
<p>8. กำหนดวิธีวัดและประเมินผล โดยกำหนดตัวชี้วัด เพื่อวัดหรือประเมินผลว่ามีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมายเพียงใด</p> <p>วิธีการ : สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการจะวัด เช่น การเก็บข้อมูลโดยการสอบถาม การสังเกต</p> <p>เครื่องมือ : สอดคล้องกับวิธีการวัด เช่น แบบสอบถาม แบบสังเกต</p> <p>ช่วงเวลา : เหมาะสมกับลักษณะของโครงการ</p>	<p>ตัวชี้วัด</p> <p>.....</p> <p>วิธีการประเมิน</p> <p>.....</p> <p>เครื่องมือที่ใช้ประเมิน</p> <p>.....</p> <p>ช่วงเวลาในการประเมิน</p> <p>.....</p>
<p>9. ตั้งชื่อโครงการคุณธรรม (ชัดเจน เข้าใจง่ายและสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและกิจกรรม)</p>	<p>ชื่อโครงการคุณธรรม</p> <p>.....</p>
<p>10. คณะผู้รับผิดชอบ</p>	<p>ชื่อคณะผู้รับผิดชอบ</p> <p>.....</p>
<p>11. ครูที่ปรึกษา</p>	<p>ชื่อครูที่ปรึกษา</p> <p>.....</p>

แบบทดสอบที่ 1 วัดความรู้ความเข้าใจ

ชื่อนามสกุล.....โรงเรียน.....

ตอนที่ 1 ใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้อง และใส่เครื่องหมาย X หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง

- 1. คุณธรรม คือ ความดี ความถูกต้อง
- 2. คุณธรรมมีทั้งคุณธรรมที่ดีและคุณธรรมที่ไม่ดี
- 3. จริยธรรม คือ พฤติกรรมที่แสดงออกในทางไม่ดี
- 4. จริยธรรม คือ พฤติกรรมที่แสดงออกเชิงบวก
- 5. ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย เป็นคุณธรรม
- 6. ด.ช.แดงขยำยข้ามถนน แสดงว่า ด.ช.แดงมีจริยธรรม
- 7. คุณธรรมอัตลักษณ์ ประกอบด้วย คุณธรรมเป้าหมายกับพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก
- 8. คุณธรรมเป้าหมาย คือ คุณธรรมที่ทุกคนร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียน
- 9. นักเรียนเข้าแถวเป็นระเบียบ เป็นคุณธรรมเป้าหมาย
- 10. นักเรียนไม่ทำเวรห้องเรียน แสดงว่าสาเหตุเกิดจากนักเรียนขาดคุณธรรมด้านความพอเพียง
- 11. การแก้ปัญหาต้องแก้ไขตรงกับสาเหตุของปัญหานั้นๆ
- 12. การแก้ปัญหาไม่จำเป็นต้องศึกษาสาเหตุก็ได้ สามารถหาวิธีการแก้ไขได้ทันที
- 13. แนวทางการแก้ปัญหามustสอดคล้องกับสาเหตุ
- 14. ด.ช.แดงสอบตก วิชาภาษาอังกฤษ สาเหตุต้องเกิดจาก ด.ช.แดงไม่เคยเรียนภาษาอังกฤษมาก่อน
- 15. การตั้งชื่อโครงการต้องมีความชัดเจน เข้าใจง่ายและสะท้อนกิจกรรม

คะแนนที่ได้คะแนน (เต็ม 15 คะแนน)

ตอนที่ 2 ใส่เครื่องหมาย ○ รอบตัวอักษรของข้อที่ถูกต้อง

1. ข้อใดเรียกว่า คุณธรรม
ก. ความอดทน ข. ไหว้พระ ค. ช่วยแม่รีดผ้า
2. ข้อใดเรียกว่า จริยธรรม
ก. ความพอเพียง ข. จิตอาสา ค. ลบกระดานให้ครู
3. ช่วยครูจัดหนังสือในห้องเรียน ความดีนี้เรียกว่าอะไร
ก. คุณธรรม ข. จริยธรรม ค. คุณธรรมอัตลักษณ์
4. คุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก รวมกันเรียกว่า
ก. คุณธรรม ข. จริยธรรม ค. คุณธรรมอัตลักษณ์
5. ข้อใดเรียกว่า “คุณธรรมอัตลักษณ์”
ก. ความมีวินัย + นักเรียนเดินแถวเป็นระเบียบ
ข. การประหยัด + ความพอเพียง
ค. ความเสียสละ + ความมีน้ำใจ
6. พฤติกรรมที่แสดงออกเชิงบวก เรียกว่า
ก. คุณธรรม ข. จริยธรรม ค. คุณธรรมอัตลักษณ์
7. การจัดทำโครงการคุณธรรม สิ่งใดต้องคิดเป็นลำดับแรก
ก. ปัญหา ข. สาเหตุ ค. วิธีการแก้ไข
8. ถ้านักเรียนพูดจากร้าวร้าว พูดคำหยาบ เราควรเสริมสร้างคุณธรรมในข้อใด
ก. ความมีวินัย ข. ความอดทน ค. ความสุภาพ
9. ถ้านักเรียนไม่ส่งการบ้าน ไม่สนใจเรียน เราควรเสริมสร้างคุณธรรมในข้อใด
ก. ความพอเพียง ข. ความมุ่งมั่น ค. ความรับผิดชอบ
10. ถ้ามักเรียนติด 0 สาเหตุเกิดจากไม่เข้าใจเนื้อหาวิชา นักเรียนควรทำกิจกรรมใดจึงเหมาะสมที่สุด
ก. บันทึกการอ่าน ข. จิตอาสาพี่สอนน้อง ค. ห้องเรียน 5 ส.

คะแนนที่ได้คะแนน (เต็ม 10คะแนน)

คะแนนรวม (เต็ม 25 คะแนน)

แบบประเมินตนเอง

(ใช้กับครูแกนนำ และนักเรียนแกนนำระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา)

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ○ ล้อมรอบตัวเลือกที่ตรงกับระดับความสามารถของท่านมากที่สุด (เลือกตอบได้เพียงหัวข้อละ 1 คำตอบเท่านั้น)

1. การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ท่านคิดว่าตนเองอยู่ในระดับใด
 - ก. สามารถบอกประโยชน์ของการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ได้
 - ข. สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้
 - ค. สามารถถ่ายทอดกระบวนการจัดกลุ่มสัมพันธ์ให้เพื่อนเข้าใจได้
 - ง. สามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง และชวนเพื่อนๆ ร่วมทำด้วย
2. ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า “คุณธรรม” กับ “จริยธรรม” ในระดับใด
 - ก. สามารถยกตัวอย่างสถานการณ์เกี่ยวกับ “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” ได้
 - ข. สามารถอธิบายให้เพื่อน หรือ ผู้ร่วมงาน เข้าใจความหมายและความแตกต่างของคำว่า “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” ได้
 - ค. สามารถสรุปความแตกต่างของคำว่า “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” ได้
 - ง. สามารถบอกความหมายของคำว่า “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” ได้
3. ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า “คุณธรรมอัตลักษณ์” ในระดับใด
 - ก. สามารถอธิบายความหมายของคุณธรรมอัตลักษณ์ พร้อมยกตัวอย่าง ประกอบได้
 - ข. สามารถร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานในการเลือก และกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนได้
 - ค. สามารถกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ให้สอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมายได้
 - ง. สามารถบอกความหมายของคุณธรรมอัตลักษณ์ได้
4. ท่านมีความรู้ความสามารถในการจัดทำโครงการคุณธรรม ในระดับใด
 - ก. สามารถระบุสาเหตุของปัญหาในการทำโครงการคุณธรรมได้
 - ข. สามารถกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการได้
 - ค. สามารถอธิบายความหมายของ “โครงการคุณธรรม” ได้
 - ง. สามารถบอกวัตถุประสงค์ในการจัดทำโครงการคุณธรรมได้

5. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลได้ในระดับใด
- ก. สามารถชักชวนเพื่อนจัดทำโครงการคุณธรรมได้
 - ข. สามารถให้คำแนะนำ เพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการคุณธรรมได้
 - ค. สามารถนำกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมไปบอกเพื่อนได้
 - ง. สามารถร่วมขับเคลื่อนโครงการคุณธรรมของโรงเรียนจนประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินตนเอง

ระดับคะแนน	ผลการประเมินตนเอง
5 – 10 คะแนน	
11 – 15 คะแนน	
16 – 20 คะแนน	

หมายเหตุ หลังจากที่วิทยากรสอบถามผลการประเมินแล้ว ให้ส่งแบบประเมินตนเองคืนให้วิทยากร

พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณ

พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณ ดำเนินการ ดังนี้

1. ให้ทำพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ โดยจัดให้เรียบง่าย และมีความเหมาะสม
2. ให้คัดเลือกผู้แทนผู้เข้ารับการอบรม จำนวนตามความเหมาะสม เพื่อเป็นผู้แทนกล่าวนำคำถวายสัตย์ปฏิญาณ โดยจัดให้ยืนแถวหน้าสุด
3. เมื่อจบคำถวายสัตย์ปฏิญาณแล้ว ให้ทุกคนก้มศีรษะถวายความเคารพ
4. ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนร่วมร้องเพลง 2 เพลง ดังนี้
 - 4.1 ร้องเพลงภูมิแผ่นดิน นวมินทรมหาราช ในช่วงหลังจากถวายสัตย์ปฏิญาณ
 - 4.2 ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ต่อจากเพลงภูมิแผ่นดิน นวมินทรมหาราช

คำถวายสัตย์ปฏิญาณ

1. สำหรับครู

ผู้นำกล่าวนำ : เพื่อร่วมกันพัฒนา / โรงเรียนคุณธรรม / ขอให้ทุกท่าน / กล่าวคำถวายสัตย์ปฏิญาณตามข้าพเจ้า

ทุกคนกล่าวพร้อมกัน :

ข้าพระพุทธเจ้า /(ชื่อ-สกุล)..... / ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า / จะปฏิบัติหน้าที่ครูเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม / ด้วยความมุ่งมั่น แน่วแน่ / ยินดีเสียสละเวลา / และจะอุทิศตนอย่างเต็มกำลังความสามารถ / เพื่อสนองพระราชประสงค์ที่ว่า / ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง / อันจะเป็นคุณูปการแก่แผ่นดินสืบไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

2. สำหรับนักเรียน

ผู้นำกล่าวนำ : เพื่อร่วมกันพัฒนา / โรงเรียนคุณธรรม / ขอให้ทุกท่าน / กล่าวคำถวายสัตย์ปฏิญาณตามข้าพเจ้า

ทุกคนกล่าวพร้อมกัน :

ข้าพระพุทธเจ้า/(ชื่อ-สกุล)..... / ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า / จะปฏิบัติหน้าที่นักเรียนที่ดี / มีวินัย / เคารพผู้ใหญ่ / มีน้ำใจต่อเพื่อน / และจะอุทิศตนพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม / ด้วยความมุ่งมั่น / แน่วแน่ / อย่างเต็มกำลังความสามารถ / เพื่อสนองพระราชประสงค์ที่ว่า / ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง / อันจะเป็นคุณูปการแก่แผ่นดินสืบไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

แนวทางการใช้สื่อวีดิทัศน์ ประกอบแผนการอบรมเชิงปฏิบัติการ

การพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนแกนนำเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ชื่อสื่อวีดิทัศน์	วิธีการใช้สื่อวีดิทัศน์
เด็กชายพรชัย (ลูกชายคนกวาดขยะ : Garbage Man) ที่มา : บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. การชมวีดิทัศน์ เรื่อง เด็กชายพรชัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคำว่า “คุณธรรมและจริยธรรม” 2. แบ่งกลุ่มออกเท่าๆ กัน แจกใบงานที่ 2 วิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมจากสื่อวีดิทัศน์ เรื่อง เด็กชายพรชัย พร้อมทั้งอธิบายการบันทึกการชมวีดิทัศน์และซักถามกรณีที่มีข้อสงสัย 3. สมาชิกชมวีดิทัศน์ครั้งที่ 1 โดยให้สังเกตจริยธรรม (พฤติกรรมที่แสดงออกที่ดี / พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก / ข้อปฏิบัติที่ดี) จากตัวละครในวีดิทัศน์ แล้ววิเคราะห์ว่าตัวละครมีคุณธรรมอะไรจึงแสดงออกเป็นจริยธรรมนั้นๆ พร้อมทั้งบันทึกลงในใบงานของแต่ละคน โดยให้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ “คุณธรรมและจริยธรรม” ของตัวละคร 4. สมาชิกชมวีดิทัศน์ครั้งที่ 2 โดยให้ปฏิบัติตามกิจกรรมตาม ข้อ 3. 5. สมาชิกอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรมของตัวละครจากวีดิทัศน์แล้วบันทึกเพิ่มเติมในใบงานของแต่ละคน (อาจให้สรุปองค์ความรู้จากการชมวีดิทัศน์ เป็นของกลุ่มโดยสรุปเป็นผังความคิด (Mind Map)) 6. ตัวแทนสมาชิกลำเสนอใบงานที่ 2 โดยให้สมาชิกร่วมกันอภิปรายและเพิ่มเติมคุณธรรมและจริยธรรมของตัวละคร โดยต้องให้เชื่อมโยงความความสัมพันธ์ “คุณธรรมและจริยธรรม” (กรณีแต่ละกลุ่มสรุปเป็นผังความคิด (Mind Map)ให้นำเสนอผลงานกลุ่ม) 7. วิทยากรต้องตรวจสอบเชื่อมโยงความความสัมพันธ์ “คุณธรรมและจริยธรรม” ของตัวละคร อธิบายเพิ่มเติมให้เกิดความกระจ่าง
ปากไม่ตรงกับใจ (ความรักของพ่อโอม) ที่มา : บริษัท แลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ จำกัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. วีดิทัศน์ เรื่อง ปากไม่ตรงกับใจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนใจและทบทวนเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม 2. ชมวีดิทัศน์ 2 ครั้ง โดยให้สังเกตคุณธรรมและจริยธรรม (พฤติกรรมที่แสดงออกที่ดี / พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก / ข้อปฏิบัติที่ดี) ของตัวละคร 3. สมาชิกอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของตัวละครจากวีดิทัศน์ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกที่ดี / พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก / ข้อปฏิบัติที่ดีของตัวละครที่ประทับใจ 4. กระตุ้นให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการชมวีดิทัศน์ โดยการอภิปรายต้องให้เชื่อมโยงความความสัมพันธ์ “คุณธรรมและจริยธรรม” ของตัวละคร

ชื่อสื่อวีดิทัศน์	วิธีการใช้สื่อวีดิทัศน์
	5. กรณีมีการอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกที่ดี / พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก / ข้อปฏิบัติที่ดีของตัวละครที่ประทับใจ ต้องกระตุ้นให้เชื่อมโยงว่าจริยธรรมนั้นๆ เกิดจากคุณธรรมในเรื่องใด
เชื่อในความดี ที่มา : บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด	1. วีดิทัศน์ เรื่อง เชื่อในความดี มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนใจและทบทวนเรื่อง คุณธรรมและจริยธรรม 2. ชมวีดิทัศน์ 2 ครั้ง โดยให้สังเกตคุณธรรมและจริยธรรม (พฤติกรรมที่แสดงออกที่ดี / พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก / ข้อปฏิบัติที่ดี) ของตัวละคร 3. สมาชิกอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกที่ดี / พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก/ข้อปฏิบัติที่ดีของตัวละครที่ประทับใจ 4. กระตุ้นให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายโดยต้องให้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ “คุณธรรมและจริยธรรม” ของพฤติกรรมที่แสดงออกที่ดี / พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก / ข้อปฏิบัติที่ดีของตัวละคร 5. กรณีมีการอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกที่ดี / พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก / ข้อปฏิบัติที่ดีของตัวละครที่ประทับใจ ต้องกระตุ้นให้เชื่อมโยงว่าจริยธรรมนั้นๆ เกิดจากคุณธรรมในเรื่องใด
คอนเสิร์ตข้างถนน Street Concert ที่มา : บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด	1. วีดิทัศน์ เรื่อง คอนเสิร์ตข้างถนน (Street Concert) มีจุดมุ่งหมายทบทวนและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรม 2. ชมวีดิทัศน์ 2 ครั้ง โดยให้สังเกตพฤติกรรมของตัวละคร ทั้งทางด้านพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกและพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ 3. สมาชิกร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกและพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของตัวละคร ดังนี้ 3.1 นักเรียนประทับใจตัวละครใดมากที่สุด โดยให้อภิปรายตามประเด็นดังนี้ 3.1.1 เหตุการณ์หรือพฤติกรรมของตัวละครใดที่แสดงพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (จริยธรรม) ที่เป็นแบบอย่างที่ดี 3.1.2 เหตุการณ์ที่นักเรียนประทับใจ ตามข้อ 3.1.1 ตัวละครต้องมีคุณธรรมใดจึงจะแสดงออกเป็นพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (จริยธรรม) 3.2 นักเรียนคิดว่าพฤติกรรมใดของตัวละครที่แสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ โดยให้อภิปรายตามประเด็นดังนี้ 3.2.1 เหตุการณ์หรือพฤติกรรมของตัวละครใดที่แสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ 3.2.2 นักเรียนคิดว่าพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ข้างต้น ตัวละครขาดคุณธรรมในเรื่องใด 3.3 จากเรื่อง คอนเสิร์ตข้างถนน (Street Concert) สะท้อนแง่คิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

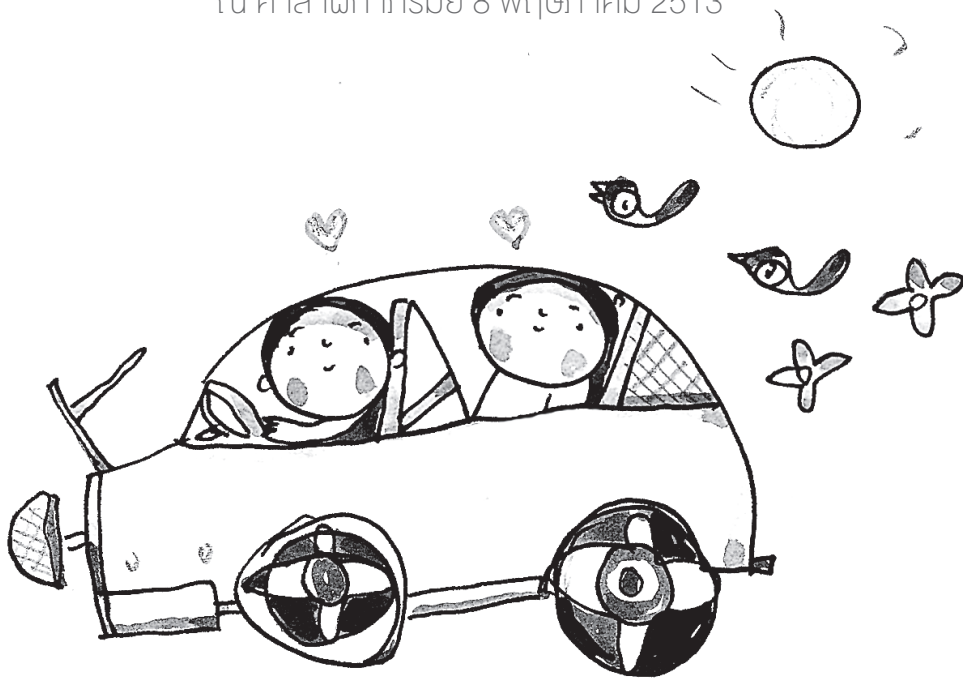
ชื่อสื่อวีดิทัศน์	วิธีการใช้สื่อวีดิทัศน์
	<ol style="list-style-type: none"> กระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเป็นบุคคล หรือให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วตัวแทนนำเสนอตามประเด็น การอภิปรายหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องให้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรม แล้ววิทยากรต้องอธิบายให้เกิดความกระจ่างเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง
จ๊ับปากแดง ที่มา : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)	<ol style="list-style-type: none"> วีดิทัศน์ เรื่อง จ๊ับปากแดง มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนใจการสร้างความคิดด้วยโครงงานคุณธรรม ชมวีดิทัศน์ 2 ครั้ง โดยให้สังเกตเรื่องราวของการสร้างความคิดด้วยโครงงานคุณธรรม ในประเด็นดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> ปัญหา สาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา ปัจจัย / สิ่งที่ทำให้โครงงานเกิดความสำเร็จ เหตุการณ์ / พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (จริยธรรม) ของตัวละครที่ประทับใจ และตัวละครดังกล่าวต้องมีคุณธรรมใดจึงจะแสดงออกพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (จริยธรรม) ร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ตามประเด็นข้อ 2 กระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการอภิปรายเพื่อสร้างความสนใจ เล็งเห็นความสำคัญและเกิดความตระหนักในการสร้างความคิดด้วยโครงงานคุณธรรม เช่น <ol style="list-style-type: none"> การทำโครงงานคุณธรรมเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน หรือไม่มีเงื่อนไขมาก การทำโครงงานคุณธรรมเป็นการสร้างความคิดเพื่อส่วนรวมที่ต้องเริ่มต้นที่ตนเองและเพื่อนๆ ในโรงเรียน ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนจำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วน ถ้าไม่แก้ไขจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนและกระทบความศรัทธาภาพพจน์ของโรงเรียน การสร้างความคิดด้วยโครงงานคุณธรรมเพื่อ “ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง”
เพลงจูงใจ ให้เกิดสมาธิ	<ol style="list-style-type: none"> วิทยากรเปิดเพลง เพื่อจูงใจให้เกิดสมาธิก่อนเข้าสู่การระดมสมองของกลุ่ม วีดิทัศน์นี้จะกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด / เกิดสมาธิหรือเสียงดนตรีที่สบายใจ เพื่อจูงใจให้เกิดสมาธิ

ชื่อสื่อวีดิทัศน์	วิธีการใช้สื่อวีดิทัศน์
	<p>3. เพลงบรรเลง ที่จูงใจให้เกิดสมาธิ เช่น</p> <p>3.1 ชื่อเพลง “นิพพาน ของคุณจำรัส เศวตาภรณ์”</p> <p>3.2 ชื่อเพลง “บทเพลงบรรเลงชโลมใจ” โดย ballbangpra</p> <p>3.3 ชื่อเพลง “หมั่นคอยดูแลและรักษาดวงใจ” ของ คุณนิติพงษ์ ห่อนาค Music Box Collection</p> <p>3.4 ชื่อเพลง “ก่องไว้” ของ คุณนิติพงษ์ ห่อนาค Music Box Collection</p> <p>ทั้งนี้สามารถหาเพลงบรรเลงต่างๆ ได้จากอินเทอร์เน็ต</p>

“ครูจะต้องตั้งใจในความดีอยู่ตลอดเวลา
แม้จะเหน็ดเหนื่อยเท่าไรก็จะต้องอดทน
เพื่อพิสูจน์ว่าครูนี้เป็นที่เคารพสักการะได้
แต่ถ้าครูไม่ตั้งใจในศีลธรรม
ถ้าครูไม่ทำตัวเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะเคารพได้อย่างไร”

พระบรมราโชวาท พระราชทาน
แก่คณะครูโรงเรียนราษฎร์ทั่วราชอาณาจักร
ณ ศาลาภาภิรมย์ 8 พฤษภาคม 2513

บทที่ 3

การขับเคลื่อนสู่ โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

สาระที่วิทยาการต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนโรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรมมี เรื่องสำคัญ 3 เรื่อง ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจและทักษะในการอบรมเชิงปฏิบัติการตามหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ เพื่อนำความรู้ความเข้าใจและทักษะในการอบรมไปปรับใช้จัดอบรมให้แก่เพื่อนครูและนักเรียนแกนนำของโรงเรียน 2) ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เพื่อเป็นหลักในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) การบริหารการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม เพื่อทำหน้าที่ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ งานบรรลุผลสำเร็จ

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มีระยะเวลาดำเนินงานประมาณ 1 ปี เมื่อมีการประเมินผล การปฏิบัติครบรอบปีแล้ว จะนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนของรอบปีต่อไป โดยแบ่งเป็น 6 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ ครูแกนนำมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และเรียนรู้วิธีการอบรมตามแนวทางของ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (มยส.) เพื่อสามารถจัดอบรมให้แก่เพื่อนครู และกลุ่มนักเรียนแกนนำของ โรงเรียน ซึ่งจัดให้เป็นกลุ่มปฏิบัติงานริเริ่มร่วมกับผู้บริหาร ประกอบด้วย

- 1.1 การประชุมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้บริหาร ครู เขตพื้นที่ และผู้เกี่ยวข้อง
- 1.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ
- 1.3 การอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนักเรียนแกนนำ
- 1.4 การจัดให้ครูและนักเรียนแกนนำไปศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ

2. กิจกรรมการจัดทำแผนและโครงการคุณธรรม เป็นการดำเนินงานโดยโรงเรียนทุกชั้นตอน ซึ่งต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวผลักดัน โดยมีครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ เป็นผู้ช่วยขับเคลื่อนหลักในโรงเรียน ประกอบด้วย

2.1 ผู้บริหารและครูแกนนำพัฒนาแผนงานคุณธรรมขึ้นในโรงเรียน โดยมีนักเรียนแกนนำเป็นทีมงานปฏิบัติร่วมกับนักเรียนทั้งโรงเรียน โดยผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงาน กำหนดคุณธรรมเป้าหมาย และระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของโรงเรียน เพื่อเป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน

2.2 ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันคิดโครงการคุณธรรมที่สอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์ที่กำหนดไว้ และร่วมกันลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรมที่ร่วมกันคิด ร่วมแก้ปัญหา ปรับปรุงแผน และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอจนบรรลุผลสำเร็จ การประเมินผลการปฏิบัติโครงการคุณธรรมเป็นช่วงๆ จะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องได้ทันต่อเหตุการณ์ และช่วยให้แผนสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3. กิจกรรมนิเทศติดตาม เป็นการทำให้มีการนิเทศติดตามการทำงาน เพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา และเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานคุณธรรมให้มีความต่อเนื่อง อาจจัดเป็นนิเทศภายใน และ / หรือการนิเทศจากบุคคลภายนอกก็ได้ ดังนี้

3.1 โรงเรียนจัดให้มีคณะทำงาน / ผู้นิเทศภายใน ไปติดตามเยี่ยมชมการปฏิบัติโครงการคุณธรรมของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้คำปรึกษาหารือ วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดตัวชี้วัดของโรงเรียน และจัดให้มีการประชุมหารือผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอตลอดปี

3.2 กรณีเป็นโรงเรียนในโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ จะมีศึกษานิเทศก์ของต้นสังกัดติดตามนิเทศ ส่วนโรงเรียนในโครงการของ มยส. จะมีผู้นิเทศอาสาของ มยส. ไปนิเทศติดตาม โรงเรียนจึงต้องประสานงานกับผู้นิเทศติดตามของต้นสังกัด

4. กิจกรรมรายงานความก้าวหน้า เป็นการนัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานครบ 6 เดือน และครบปี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มโรงเรียนพัฒนาคุณธรรมในภูมิภาคใกล้เคียง และการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ทั้งด้านสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานคุณธรรมร่วมกัน ดังนี้

4.1 เตรียมรวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน

4.2 เมื่อครบรอบปี ให้นำเสนอรายงานผลสำเร็จครบรอบปี และผลการประเมินพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง ในเวทีที่ต้นสังกัดจัดขึ้น

5. กิจกรรมประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในโรงเรียน เป็นการประเมินหาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนที่เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดน้อยลง ตามที่โรงเรียนกำหนดเป้าหมายไว้ในแผน และวิเคราะห์หาปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย

5.1 จัดเก็บข้อมูลและประเมินผลการดำเนินงานโครงการคุณธรรมตามที่กำหนดไว้ในโครงการ เพื่อสะท้อนการปฏิบัติคุณธรรมความดีร่วมกัน

5.2 รวบรวมผลการปฏิบัติงานต่างๆ ทุกโครงการ / โครงการ ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ในภาพรวมของโรงเรียน

6. การบริหารจัดการกิจกรรม เป็นงานอำนวยการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งผลสำเร็จตามเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย

6.1 ผู้บริหารวางแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

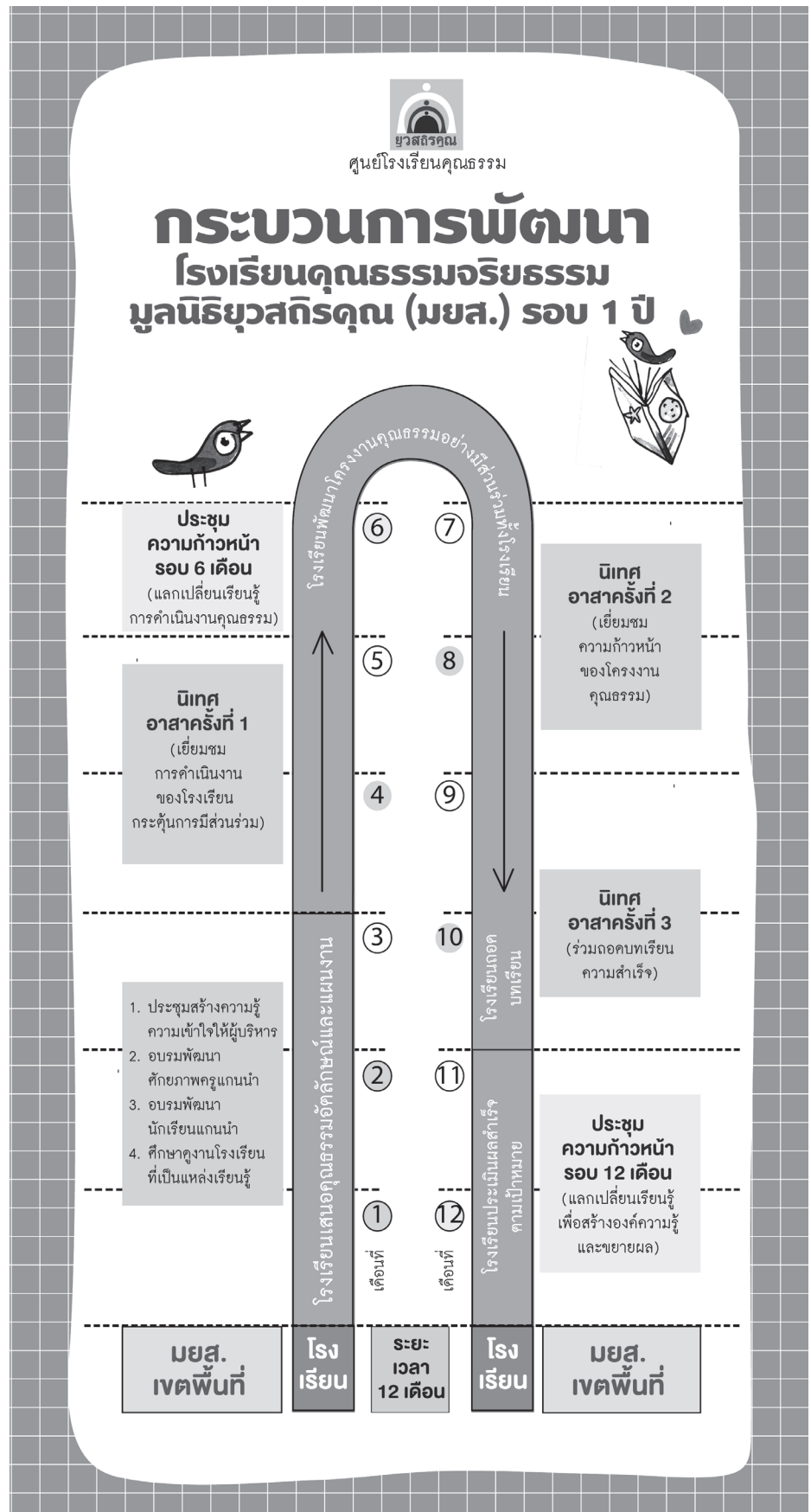
6.2 ผู้บริหารสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในโรงเรียน ในการวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดตัวชี้วัด กำกับติดตามการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหา และประเมินผล

6.3 ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมติดตามงาน แก้ไขปัญหา และประสานงานกับผู้นิเทศโรงเรียน

6.4 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานคุณธรรมของโรงเรียนให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชนทราบ เพื่อสร้างความมีส่วนร่วมของครอบครัว และชุมชน เป็นการขยายภาคีเครือข่ายคุณธรรม อีกด้วย

ผังแสดง
กระบวนการพัฒนา
โรงเรียนคุณธรรม
จริยธรรม

การบริหารการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน

การขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน เป็นงานที่ต้องทำทั้งโรงเรียน ทุกคนต้องมีส่วนร่วม ดังนั้น การเตรียมความพร้อม ตั้งแต่การวางแผนงาน การกำกับติดตาม จนถึงการประเมินผลสำเร็จ จึงต้องทำให้ สอดคล้องกัน ประกอบด้วย

- 1) การวางแผนงานคุณธรรม
- 2) สร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน
- 3) กำหนดการติดตามนิเทศงาน
- 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน

โดยมีรายละเอียด พอสรุปได้ ดังนี้

1. การวางแผนงานคุณธรรม

แผนงานคุณธรรม หมายถึง แนวทางการพัฒนาโรงเรียนสู่โรงเรียนคุณธรรมอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติ และ ตัวชี้วัดเพื่อการประเมินผล ดังตัวอย่าง ดังนี้

วิสัยทัศน์	ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง
เป้าประสงค์	<ol style="list-style-type: none">1. มีกระบวนการพัฒนาโรงเรียนสู่โรงเรียนคุณธรรม2. มีกลไกและเครื่องมือที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดน้อยลง
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none">1. เพื่อพัฒนาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยฝึกกระบวนการคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง3. เพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนน้อยลง
ยุทธศาสตร์ ดำเนินงาน	<ol style="list-style-type: none">1. ผนึกกำลังของผู้บริหาร ครู และนักเรียนลงมือปฏิบัติคุณธรรมทั่วทั้งโรงเรียน2. บูรณาการแผนงาน / โครงการ ทั้งด้านวิชาการตามกลุ่มสาระ งานวินัยนักเรียน กิจกรรมพัฒนานักเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เข้าไว้ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
แผนปฏิบัติ	แผนพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

วิสัยทัศน์	ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง		
คุณธรรม เป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก		
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
1. ความซื่อสัตย์	ตรวจสอบได้	ไม่เบียดเบียนเวลาราชการ	ทำกระบ้านด้วยตนเอง
2. ความ รับผิดชอบ	- ตรงต่อเวลา	- เอาใจใส่การสอน - ส่งงานตามกำหนดเวลา	- ตั้งใจเรียน - ทำความสะอาดบริเวณที่ได้รับมอบหมาย
3. ความ พอเพียง	ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า	ใช้จ่ายอย่างประหยัด	ใช้จ่ายอย่างประหยัด
โครงการ / โครงการ / กิจกรรม	โรงเรียนมี โครงการ / กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม รวมทั้งสิ้น...โครงการ ได้แก่ 1. โครงการ.... 2. โครงการ.... ฯลฯ.		
ตัวชี้วัดในการ พัฒนาโรงเรียน คุณธรรม จริยธรรม	1. มีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งโรงเรียน 2. มีกลไกคณะทำงาน และใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือ 3. นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น 4. นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ลดน้อยลง 5. มีกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน 6. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และมีการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม		

หลักคิดในการวางแผนงานคุณธรรมจริยธรรม ควรคำนึงว่า งานพัฒนาคุณธรรมนักเรียนเป็นงานในหน้าที่รับผิดชอบของโรงเรียนอยู่แล้ว แผนงานคุณธรรมจึงควรเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานโรงเรียน มีการระบุดสอดแทรกไว้ในแผนงานของโรงเรียน โดยโรงเรียนบูรณาการงาน โครงการ โครงการ กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนได้จัดทำขึ้นภายใต้แผนงานต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ ด้านวินัย ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น มาดำเนินการภายใต้เป้าหมายเดียวกันของโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลพัฒนาการของนักเรียน ทั้งด้านสาระวิชาการ และ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อสร้างอุปนิสัยที่ดีขึ้น ประการสำคัญผลงานต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการงานต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน จะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม สร้างทีมงานที่ดี ซึ่งจะส่งผลที่ดีในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมในระยะยาว

โครงการคุณธรรม (Moral Project) ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานตามแผน เป็นการส่งเสริมปมเพาะความดีผ่านกิจกรรมโครงการรูปแบบต่างๆ จึงต้องคำนึงถึงความสนใจของนักเรียนเป็นหลัก ต้องเป็นโครงการที่ “เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำ” การแบ่งกลุ่มจัดทำโครงการคุณธรรมตามระดับชั้นเรียน หรือแบ่งตามชมรมวิชาการต่างๆ ควรคำนึงถึงความสนใจของนักเรียนด้วย

โครงการคุณธรรม ประกอบด้วย 1) ชื่อโครงการ 2) ความสำคัญของปัญหา 3) วัตถุประสงค์ 4) กลุ่มเป้าหมาย 5) แผนการดำเนินโครงการ 6) งบประมาณ 7) หลักธรรมที่นำมาใช้ 8) ความเชื่อมโยงสู่คุณธรรมอัตลักษณ์ 9) วิธีการวัดและประเมินผล 10) ผู้รับผิดชอบโครงการ และ 11) ที่ปรึกษาโครงการ

หลักสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยในการรวมกลุ่มของนักเรียนให้ทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างมีความสุข คือ **ความเป็นกัลยาณมิตร** ทุกคนในกลุ่มจะทำงานอย่างสนุกสนานร่วมกับเพื่อนๆ ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน **คุณสมบัติของกัลยาณมิตร** ได้แก่ 1) มีความน่ารัก ให้ความรู้สึกร่วมงานด้วย ยากเข้าไปขอคำปรึกษาหารือ 2) มีความน่าเคารพ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ 3) ยากนำมาเป็นตัวอย่างในการเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ 4) สอนเป็น คือ รู้จักพูดให้เข้าใจ คอยให้คำแนะนำ ตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดีได้ 5) พร้อมรับฟังคำปรึกษา ข้อซักถาม ข้อวิพากษ์วิจารณ์โดยไม่ใช้อารมณ์ 6) สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย และแนะนำให้เรียนรู้เรื่องที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น 7) ไม่นำผิดทาง ผิดทำนองคลองธรรม หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสียไม่เหมาะสม

อนึ่ง ในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมแต่ละครั้ง เมื่อจบแต่ละกิจกรรม ให้ทำ AAR (After Action Review) เป็นการพูดคุยกัน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และควรให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ ไว้ในสมุดเป็นรายบุคคลด้วย

2. สร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน

การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเป็นกิจกรรมที่ต้องทำทั้งโรงเรียน กลไกสำคัญในการปฏิบัติงานจึงต้องส่งเสริมสนับสนุนการสร้างควมมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียน เช่น แต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบ มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการคัดเลือกครูทำหน้าที่ครูแกนนำ มีการคัดเลือกนักเรียนแกนนำ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการปฏิบัติงาน และมีการประเมินผลพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับ เป็นต้น

3. กำหนดการติดตามนิเทศงาน

ในช่วงของการปฏิบัติงาน ควรมีการนิเทศงานเป็นระยะๆ มีผู้รับมอบหมายให้เป็นผู้นิเทศติดตามงาน สอนงาน ให้คำปรึกษาหารืออย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้งานเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที และปรับปรุงงานให้ดีขึ้นได้ตลอดเวลา การนิเทศติดตามงาน ให้คำแนะนำปรึกษาอย่างกัลยาณมิตร จะเป็นการกระตุ้นส่งเสริม เสริมแรง ให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานให้ดำเนินการอย่างราบรื่นจนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การนิเทศติดตามงานอย่างต่อเนื่อง จะเป็นหลักประกันที่ดีต่อความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

4. การประเมินผลการปฏิบัติงาน

การทำโครงการต่างๆ ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทำงาน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยพิจารณาตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในโครงการ เช่น ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่มีจิตอาสาเพิ่มขึ้น เป็นต้น ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น คณะกรรมการ

สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้มีมุมมองด้านการประเมินผลสำเร็จของงาน ทั้งจากภายในและภายนอกโรงเรียน การประเมินผลจะช่วยให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

การประเมินผลควรทำ 2 ระดับ ได้แก่ การประเมินผลในระดับโครงงานคุณธรรม และ การประเมินผลภาพรวมของโรงเรียน ระดับความสำเร็จของโครงงานคุณธรรมต่างๆ จะส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในภาพรวมของโรงเรียน ดังนั้น การเลือกใช้ตัวชี้วัดจึงมีความสำคัญ และมีผลต่อการแสดงผลความสำเร็จแตกต่างกัน ตัวชี้วัดในการประเมินพฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือประเมิน ควรใช้คำที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ต้องตีความ และประเมินทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลระดับโครงงานคุณธรรม อาจแบ่งออกตามช่วงเวลาของแผน เช่น

1. **การเริ่มโครงงานคุณธรรม** อาจใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินการเตรียมความพร้อม และกิจกรรมที่ปฏิบัติงานขั้นต้น เช่น

- มีการประชุมสร้างความเข้าใจ
- มีการแต่งตั้งคณะทำงาน
- ร้อยละของผู้สนใจเข้าร่วมประชุมฟังคำชี้แจง ฯลฯ เป็นต้น

2. **ช่วงระยะกลางแผนของโครงงานคุณธรรม** อาจใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการทำกิจกรรมโครงงานในช่วงครึ่งแผนได้ผลอย่างไร เพื่อใช้ในการปรับปรุงแผนปฏิบัติงาน เช่น

- ร้อยละของโครงงานที่ปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้
- ร้อยละของผู้สนใจเข้าร่วมทำกิจกรรม / โครงงาน
- จำนวนโครงงานที่เป็นไปตามแผน ฯลฯ เป็นต้น

3. **เมื่อสิ้นสุดโครงงานคุณธรรม** ใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลสำเร็จของโครงงานคุณธรรม เช่น

- ร้อยละของกิจกรรม / โครงงานที่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด
- ร้อยละของผู้สนใจเข้าร่วมทำกิจกรรม / โครงงานตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ
- พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (ที่กำหนดไว้ในโครงงาน) เพิ่มขึ้น
- พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (ที่กำหนดไว้ในโครงงาน) ลดน้อยลง ฯลฯ เป็นต้น

ส่วน ตัวชี้วัดในการประเมินผลระดับภาพรวมของโรงเรียน มุ่งประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ครู บุคลากรและผู้บริหารโรงเรียน ตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรมของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม เช่น

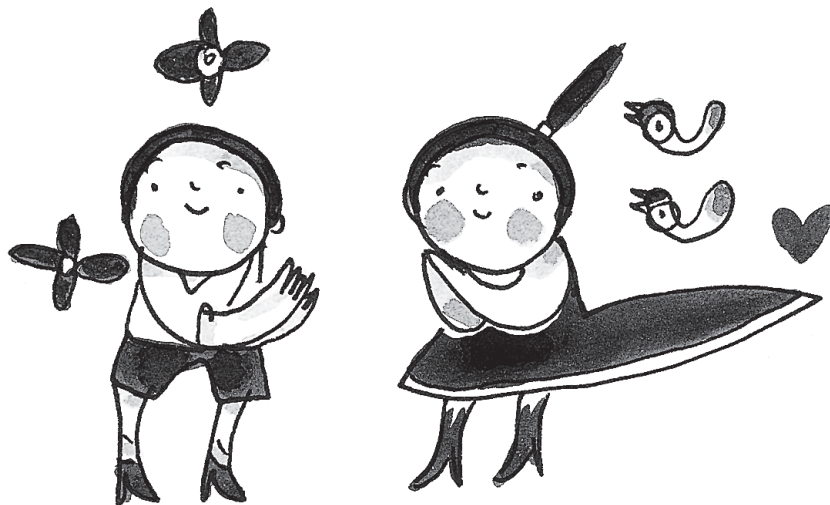
ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
1. มีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทั้งโรงเรียน	1. ครู นักเรียนและบุคลากรทราบแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน 2. มีภาพความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียนผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง 3. ครูและนักเรียนมีความสุข ยิ้มแย้ม แจ่มใส ทักทาย ได้ตอบอย่างมีสัมมาคารวะ 4. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด ร่มรื่น น่าเรียน
2. มีกลไกคณะทำงานและใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม	5. ครู นักเรียน ผู้บริหาร แบ่งงานรับผิดชอบพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 6. มีโครงการคุณธรรม / กิจกรรมคุณธรรมที่แต่ละคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ
3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น	7. ครู นักเรียน และผู้บริหาร มีวินัยในการปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบ 8. ครู นักเรียน และผู้บริหาร มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน
4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง	9. ครู นักเรียน และผู้บริหาร ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง
5. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นต้น	10. บรรยาการในโรงเรียนทุกภาคส่วนร่วมมือกันปฏิบัติงาน ครู นักเรียน และผู้บริหาร ร่วมกันปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน
6. มีองค์ความรู้ / นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และมีการบูรณาการกับ การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน	11. มีองค์ความรู้ / นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เผยแพร่ได้ และ / หรือ มีแผนการเรียนรู้การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชั้นเรียน
7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม	12. โรงเรียนมีความพร้อมในการเป็นแหล่งศึกษาดูงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

“ครูที่แท้จริงนั้นต้องเป็นผู้ทำแต่ความดี
คือต้องหมั่นขยันและ อุทิศหาเพียร
ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
ต้องหนักแน่นอดทน และอดกลั้น
สำรวม ระวังความประพฤติปฏิบัติของตน
ให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม
รวมทั้งต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ วางใจเป็นกลาง
ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ”

พระราชดำรัส

พระราชทานแก่ครูอาวุโส 28 ตุลาคม 2523

บทที่ 4

เกมและเพลง ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำเป็นการจัดอบรมที่ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (ABL) เน้นการกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าใจในเนื้อหาสาระระหว่างการทำกิจกรรม และเล่นเกม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมกลุ่ม ยังช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้พัฒนาภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม มนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการเข้าสังคมต่างๆ เกมและเพลงเป็นเทคนิคการอบรมที่กลุ่มผู้เข้ารับการอบรมเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเป็นเทคนิคที่เน้นการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรง การอบรมที่ใช้เกมและเพลงเข้ามาบูรณาการ จะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมค้นพบตัวเองได้ง่าย เพื่อสร้างความพร้อมในการพัฒนาตนเอง หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำมีกิจกรรม เกม และเพลงต่างๆ ที่ใช้ในการจัดอบรม ดังต่อไปนี้

1. เพลงที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1.1 เพลงภูมิแผ่นดิน นวมินทรมหาราช

บุญของแผ่นดินไทย พ่อหลวงบันดาลให้ ที่ในยังงามมีข้าว
น้ำรินดินดีใครเล่า ทุกชีโคเห็นไปบรรเทา ด้วยพระบาท
เกือบศตวรรษ ๕ นำไทยทั้งชาติ พันภัย
แผ่นดินถิ่นเมืองทอง ผ่านพันโยภัยเนืองนอง พระทรงคุ้มครองไทยไว้
๕ เป็นพลังแผ่นดิน สมานพลังชีวินของชนชาวไทย
อุ้นใจไพร่ฟ้า พระบุญญาเกริกไกร ภูมิพลมหาราช

** อ้อองค์สุริยศรี มีธรรมส่อง ปกครองอย่างทรงพระเมตตา

ดุจบิดรเหล่าประชา ทุกชีร้อนใดใดกรายมา ไร่ฟ้าเป็นดั่งฝนดับไฟ
ภูมิใจไทย ร่วมร้อยหัวใจร่วมไผ่ร่วมหวัง ภูมิพลัง แผ่นดินถิ่นนี้ยิ่งใหญ่
ภูมิประวัติ ประชาชาติภูมิผไท ภาคภูมิประชาชัย ภูมิพลังแผ่นดิน
เทิดไท้ นบน์อมเทิดทูน ๕ เหนือเกล้า สราญนานเนา หทัยสุขล้ำสมจินต์
เพริศแพรว พิพัฒน์ เกาภัยพ่ายแพ้สิ้น นวมินทรมหาราช ภูมิพล

1.2 เพลงกิจกรรมคุณธรรม

คุณธรรมนำชีวิต สู่ความก้าวหน้า
คุณธรรม อยู่ในใจตลอดกาล

จริยธรรมมีคุณค่าสร้างความสุขสันต์
จริยธรรมคือการกระทำความดี

1.3 เพลงหัวใจคุณธรรม

หัวใจของคนเรานี้
คุณธรรมไม่แบ่งชนชั้น (ซ้ำ)
คุณธรรมเป้าหมายเป็นหลัก
ทุกคนต้องมีศักดิ์ศรี(ซ้ำ)
ใกล้ไกลเราเป็นเครือข่าย
รวมพลังหนึ่งคุณธรรม (ซ้ำ)

ทำดี คิดดี ทุกวัน
มาพร้อมใจกัน ยึดมั่นความดี
พฤติกรรมบ่งชี้ต้องมี
พวกเราสามัคคีโรงเรียนคุณธรรม
เหนือได้ช่วยกันหนุนนำ
เรามาน้อมนำคำพ่อสอนเลย

1.4 เพลงโรงเรียนคุณธรรม

คำว่าคุณธรรม คำนี้มีความหมายยิ่งใหญ่
เกิดจากความคิด และการกระทำตลอดชีวิต
คำว่าคุณธรรม สร้างสรรค์ผู้นำที่ยิ่งใหญ่
คิดดีทำดี ควบคุมตนให้พอประมาณ
โรงเรียนคุณธรรม นำทางให้เยาวชน
ร่วมกันสร้างความดี ให้อยู่ในจิตใจ
รักกันเอาไว้ เอาหัวใจของเรารวมเป็นหนึ่ง
ไม่ไกลเกินฝัน ไม่ไกลความจริง ที่เราต้องการ

เกิดจากหัวใจของคนที่ยึดมั่นในความดี
ทุกคนมีศักดิ์ศรี ไม่ว่าจะ ยาก ดี มี จน
ความซื่อสัตย์มีวินัย ปลุกจิตใจให้มีความกล้าหาญ
ในที่สุดใจนั้น รวมกันเรียกว่าคุณธรรม
พวกเราทุกคน มารวมพลังมุ่งสู่จุดหมาย
ร่วมสร้างสรรค์ประเทศไทย ให้ยิ่งใหญ่อย่างมีคุณธรรม
เราจะไปให้ถึง หากมีปัญหาเราจะร่วมฝ่าฟัน
โรงเรียนคุณธรรม สร้างฝันให้เมืองไทยงดงาม

1.5 เพลงคุณธรรมอัตลักษณ์

คุณธรรมเป้าหมายของคน
มีน้ำใจซื่อสัตย์ สามัคคี
พฤติกรรมบ่งชี้แน่นอน
มาเถอะพวกเราวัยเรียน (ซ้ำ)

คือความสุขล้วนได้กระทำได้
รับผิดชอบดี ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
ปฏิบัติทุกเวลาทั้งอ่านและเขียน
ช่วยกันคิดเขียนคุณธรรมอัตลักษณ์

1.6 เพลงคุณธรรมจริยธรรม

จริยธรรมกับคุณธรรมนั้นเป็นความนัย (ซ้ำ)	คุณธรรมนั้นทั่วๆ ไป (ซ้ำ)
ที่กล่าวไว้นั้นเป็นค่านาม	ล้วนมีในใจคงค่าคุณไว้เพื่อความดีงาม (ซ้ำ)
หากแสดงชัดเจนเมื่อไหร่ (ซ้ำ)	โปรดจำไว้คือจริยธรรม

1.7 เพลงคุณธรรมสร้างคนดี

เราจะสร้างคนดีให้เต็มแผ่นดิน	คุณธรรมนำถิ่นไทยให้สุขศรี
เหนือได้ ออก ตก ล้วนมีคนดี	สองมือนี้คือพลังของเยาวชน
หนึ่งคือพฤติกรรมบ่งชี้	ควรที่สรรสร้างและต่างฝึกฝน
สองคือคุณธรรมเป้าหมายเตือนตน	เราทุกคนนำพาให้รุ่งเรือง

2. เกมที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

2.1 กิจกรรม สสำรวจข้อมูลกลุ่ม

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มของตน
จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	กลุ่มละประมาณ 60 คน
สถานที่	ห้องฝึกอบรม จัดเก้าอี้แต่ละกลุ่มเป็นลักษณะวงกลม
ระยะเวลา	20 นาที
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none">1. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมแต่ละกลุ่มสำรวจข้อมูลของกลุ่มดังนี้<ol style="list-style-type: none">1.1 จำนวนสมาชิกชายและหญิง และจำนวนรวม1.2 อายุเฉลี่ยของสมาชิกในกลุ่ม2. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมแต่ละกลุ่มตั้งชื่อกลุ่ม โดยให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันเสนอความคิดเห็น และให้บอกถึงที่มาของชื่อกลุ่มด้วย3. วิทยากรให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอข้อมูลของกลุ่มตนเอง

2.2 กิจกรรม สร้างพลังกลุ่ม

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำงานร่วมกัน
จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	กลุ่มละประมาณ 60 คน
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none">1. ไมโครโฟน2. คอมพิวเตอร์3. LCD

สถานที่	ห้องฝึกอบรม จัดเก้าอี้แต่ละกลุ่มเป็นลักษณะตัวยู (U-shape)
ระยะเวลา	20 นาที
วิธีดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิทยากรร้องเพลง “กิจกรรม” โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมร้องตาม 2. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมร้องเพลง “กิจกรรม” และปรบมือ 2 จังหวะ คือ ปรบมือ และปรบขาตามวิทยากร 3. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมร้องเพลง “กิจกรรม” และปรบมือ 2 จังหวะ ด้วยตนเอง 4. วิทยากรชี้แจงการแข่งขันสร้างพลังกลุ่ม โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกกลุ่ม ปรบมือ 2 จังหวะพร้อมกันแต่ยังไม่ต้องร้องเพลง “กิจกรรม” 5. เมื่อวิทยากรชี้มือไปที่กลุ่มใดให้กลุ่มนั้นร้องเพลง “กิจกรรม” ระหว่างที่กลุ่มแรกร้องเพลง “กิจกรรม” วิทยากรจะชี้มือไปที่อีกกลุ่ม ให้อีกกลุ่มร้องเพลง “กิจกรรม” โดยที่กลุ่มแรกไม่ต้องหยุดร้อง ทำแบบนี้ไปจนถึงกลุ่มสุดท้าย

2.3 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เกมร้องเพลงไล่เสียง “เพลงกิจกรรมคุณธรรม”

วัตถุประสงค์	เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนก่อน เป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนการเรียนรู้ หรือใช้เป็นการ ทบทวนสรุปหลังบทเรียน เนื้อหาสาระคุณธรรม
จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	กลุ่มละประมาณ 60 คน ขึ้นไป
ระยะเวลา	5 นาที
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม 2. ครูให้กลุ่มแรกร้องตามเนื้อเพลงวรรคที่ 1 คือ : คุณธรรมนำชีวิตสู่ความก้าวหน้า จนร้องเพลงได้ จากนั้นให้อีกกลุ่มหนึ่งร้องตามเนื้อเพลงวรรคที่ 2 : จริยธรรม มีคุณค่าสร้างความสุขสานต์ จนร้องได้ 3. ให้ทั้ง 2 กลุ่มร้องเพลงต่อกัน ตามจังหวะ 4. สอนกลุ่มที่ 1 ร้องตามเนื้อเพลงวรรคที่ 3 : คุณธรรมอยู่ในใจตลอดกาลและ กลุ่ม 2 เนื้อเพลงวรรคที่ 4 : จริยธรรมคือการกระทำความดี 5. ให้ทั้ง 2 กลุ่มสลับกันร้อง กลุ่มละวรรค จนจบเพลง 6. ให้ทำท่าทางประกอบเพลงของแต่ละกลุ่ม 7. สลับกลุ่มกันร้องโดย กลุ่มที่ 1 ร้องวรรคที่ 2 : จริยธรรมมีคุณค่าสร้างความ สุขสานต์ จนร้องได้ กลุ่มที่ 2 ร้องวรรคที่ 1 : คุณธรรมนำชีวิตสู่ความก้าวหน้า จนร้องเพลงได้ 8. ให้ทั้ง 2 กลุ่ม ร้องเพลงประกอบท่าทางพร้อมกัน

9. นักเรียนร้องเพลงไล่เสียงโดยให้กลุ่มที่ 1 เริ่มร้องก่อนจนจบเพลง 2 เทียว กลุ่มที่ 2 เมื่อกลุ่มที่ 1 ร้องก่อน 1 วรรค เริ่มต้นร้องเพลงของตนเอง จนจบ 2 รอบ (ซึ่งการร้องไล่เสียง กลุ่มที่ 1 จะร้องจบก่อน)
10. สลับกันให้กลุ่มที่ 2 ร้องนำก่อน กลุ่มที่ 1 ร้องตาม

เพลงที่ใช้ประกอบ

เพลงกิจกรรมคุณธรรม

คุณธรรมนำชีวิต สู่ความก้าวหน้า จริยธรรมมีคุณค่าสร้างความสุขสานดี
คุณธรรม อยู่ในใจตลอดกาล จริยธรรมคือการกระทำความดี

ท่าทางประกอบเพลง

- คุณธรรม : ให้แสดงใช้แขนทั้ง 2 ข้างไขว้ทับกันไว้บนอก : ซึ่งสื่อความหมายว่าเป็นสิ่งดีที่อยู่ในใจ
- จริยธรรม : ให้แสดงใช้มือทั้ง 2 ข้าง ประบมือ 1 ครั้งสลับกับประบมือไขว้ไม่ถูกกัน : ซึ่งสื่อความหมายเป็นสิ่งที่แสดงออกมาสามารถมองเห็นได้

ข้อคิด

ความสามัคคี ภาวะเป็นผู้นำ ผู้ตาม กล้าแสดงออก ความกระตือรือร้น

2.4 เกมประบมือเตรียมความพร้อม

วัตถุประสงค์

เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วม

จำนวนผู้เข้ารับการอบรม

กลุ่มละประมาณ 60 คน ขึ้นไป

สถานที่

จัดเก้าอี้เป็นลักษณะตัวยู (U-Shape)

ระยะเวลา

5-10 นาที

วิธีดำเนินการ

1. วิทยากร กล่าวทักทายผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตัวอย่างเช่น คำถาม “ใครมาจากภาคเหนือ” “ใครมาจากภาคอีสาน” และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ให้ผู้เข้าร่วมทุกคนนั่งหลังตรงเตรียมพร้อม
3. วิทยากรออกคำสั่ง
 - “ประบมือ 1 ครั้ง” ผู้เข้าร่วม ประบมือ 1 ครั้ง
 - “ประบมือ 3 ครั้ง” ผู้เข้าร่วม ประบมือ 3 ครั้ง
 - “มยส” ผู้เข้าร่วม กำมือขวา แล้วชูกำปั้น ส่งเสียง เอ้
 - “การสละมือจากกลางขึ้นบน” ผู้เข้าร่วม ประบมือ โดยมือของผู้นำสละอยู่ด้านล่าง ประบมือเบาๆ ถ้ายิ่งสูงขึ้น จะประบมือเสียงดังขึ้น
 - “ประบมือชุด” ผู้เข้าร่วม ประบมือ 12 123 12 12 1 อย่างพร้อมเพรียงกัน

2.5 เกมเคลื่อนไหวตามคำสั่ง

วัตถุประสงค์	1. ผู้เข้าร่วมสามารถปฏิบัติตามคำสั่ง 2. สร้างเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เข้าร่วม
จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	กลุ่มละประมาณ 60 คนขึ้นไป
สถานที่	จัดเก้าอี้เป็นลักษณะตัวยู (U-Shape)
ระยะเวลา	30 นาที
วิธีดำเนินการ	เมื่อผู้เข้าร่วมร้องเพลงประกอบการปรบตัก แล้วให้สัญญาณเคลื่อนไหวย้ายตำแหน่งตามคำสั่งดังนี้ <ul style="list-style-type: none">- สลับที่นั่งจากเก้าอี้ตัวเอง มากกว่า 10 ที่นั่ง- ใส่เสื้อสีแดงกันห้ามนั่งติดกัน- เกิดวันเดียวกันห้ามนั่งติดกัน- เกิดเดือนเดียวกันห้ามนั่งติดกัน- อยู่จังหวัดเดียวกันห้ามนั่งติดกัน

หมายเหตุ : วิทยากร นำการร้องเพลงประกอบการปรบตักอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีของผู้เข้าร่วม

2.6 เกมขับรถตุ๊กตุ๊ก

วัตถุประสงค์	เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม กล้าแสดงออก ก่อนการเรียนรู้
กติกา	รถเดี่ยวขวา : ให้เอียงขวา รถเดี่ยวซ้าย : ให้เอียงซ้าย รถขึ้นสะพาน : ให้เอนไปข้างหลัง รถลงสะพาน : ให้ก้มตัวมาข้างหน้า รถชักกระตุก : ให้ขย่มตัว ขวาหัน : ให้เปลี่ยนขบวนแถวไปทางขวามือ ซ้ายหัน : ให้เปลี่ยนขบวนแถวไปทางซ้ายมือ กลับหลังหัน : ให้เปลี่ยนขบวนแถวกลับด้านหลัง
จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	60 คนขึ้นไป
ระยะเวลา	5 นาที
วิธีการเล่น	ให้นักเรียนนั่งเป็นแถวแล้วจับไหล่กัน
เนื้อเพลง (พื้นฐาน)	ขับตุ๊กๆ บรรทุกถ่าน รถเดี่ยวซ้าย เลี้ยวขวา รถขึ้นสะพาน รถลงสะพาน รถชักกระตุกกระตุกๆตุ๊กๆ
ข้อคิด	ความกระตือรือร้น ความกระฉับกระเฉง การมีภาวะผู้นำ ผู้ตาม ความมีระเบียบวินัย

2.7 เกมจับกลุ่ม

วัตถุประสงค์	เพื่อใช้ในการแบ่งกลุ่มก่อนทำกิจกรรม เตรียมความพร้อม
กติกา	ให้จับมือจับกลุ่ม แกว่งแขนตามจังหวะเพลง และจับกลุ่มตามผู้นำเกมบอก
จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	60 คนขึ้นไป
ระยะเวลา	5 นาที
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none">1. ให้ทุกคนจับคู่กันและแกว่งแขนตามจังหวะเพลง2. ผู้นำเกมเมื่อจบเพลงให้บอกตัวเลข การจับกลุ่ม3. ทำสลับกันไปเรื่อยๆ เมื่อจะจบ แบ่งกลุ่ม ตามที่ต้องการ
เพลงที่ใช้ประกอบ	เพลงกิจกรรมคุณธรรม คุณธรรมนำชีวิต สู่ความก้าวหน้า จริยธรรมมีคุณค่าสร้างความสุขสานต์ คุณธรรม อยู่ในใจตลอดกาล จริยธรรมคือการกระทำที่ดี
ข้อคิด	ความกระตือรือร้น ความห่วงใย ความซื่อสัตย์

2.8 เกมปรบมือหลายระดับ

วัตถุประสงค์	เพื่อเตรียมความพร้อม เปลี่ยนอิริยาบถ
จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	60 คนขึ้นไป
ระยะเวลา	5 นาที
วิธีการเล่น	<ol style="list-style-type: none">1. จังหวะที่ 1 ให้ปรบมือด้านหน้าตัวเอง2. จังหวะที่ 2 มือทั้งสองข้างแตะไหล่3. จังหวะที่ 3 มือทั้งสองข้างแตะศีรษะ4. จังหวะที่ 4 ปรบมือข้างบนศีรษะ5. จังหวะที่ 5 ปรบมือข้างบนศีรษะ6. จังหวะที่ 6 มือทั้งสองข้างแตะศีรษะ7. จังหวะที่ 7 มือทั้งสองข้างแตะไหล่8. จังหวะที่ 8 ให้ปรบมือด้านหน้าตัวเอง9. ทำสลับกันไป ประกอบเพลงได้ทุกเพลง
ข้อคิด	ฝึกประสาทสัมผัส

2.9 เกมบัตรคำคุณธรรมจริยธรรม

วัตถุประสงค์	เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
กติกา	ให้นักเรียนจับกลุ่มที่มีความหมาย อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ประกอบด้วย คุณธรรมและความหมายของคุณธรรม และจริยธรรม
จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	60 คนขึ้นไป
อุปกรณ์	1. บัตรคำ คุณธรรม 2. บัตรคำ ความหมายของคุณธรรม 3. บัตรคำ จริยธรรม
ระยะเวลา	5 นาที
วิธีเล่น	1. แจกบัตรคำให้นักเรียนคนละ 1 ใบและนำป้ายหัวข้อติดไว้ 2. ให้นักเรียนถือบัตรคำ ไปหากกลุ่มคุณธรรม และความหมายคุณธรรมและจริยธรรม ที่อยู่กลุ่มเดียวกัน 3. ให้นักเรียนจับกลุ่ม 3 คน พากันไปอยู่ในตำแหน่งให้ตรงกับหัวข้อที่ติดไว้ 4. ให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันตรวจสอบว่าถูกต้องหรือไม่ ถ้าไม่ถูกต้อง ให้เปลี่ยนไปจับกลุ่มใหม่

หมายเหตุ หากมีจำนวนคนมากกว่าที่กำหนด ให้เพิ่มบัตรคำจริยธรรม ของคุณธรรมใดคุณธรรมหนึ่งที่อยู่ในบัตรคำคุณธรรม

2.10 เกมมันยกร่อง

วัตถุประสงค์	เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม กล้าแสดงออก ก่อนการเรียนรู้
กติกา	ให้จับคู่กัน เมื่อจบเพลงให้เปลี่ยนคู่ ระหว่างทำท่าจับคู่ให้ถามชื่อกัน

เนื้อเพลง	ท่าทาง
มันยกร่อง	ปรบมือข้างขวากับคู่ 3 ครั้ง
ฟักทองแดงไทย	ปรบมือข้างซ้ายกับคู่ 3 ครั้ง
สาว ๆ หน้ามน	ปรบมือตัวเอง 3 ครั้ง
ทำไมเป็นคนหลายใจ	ปรบมือทั้งสองข้างกับคู่ 3 ครั้ง
ใครล่ะ ใครล่ะ จะไม่นำน้อยใจ	ชี้หน้าเพื่อนตามจังหวะ 1-2 ,3-4-5
เออเออ เอ้อเอ้ย	คล้อยแขนขวากับคู่ หมุนมาที่เดิม
น้อยใจ น้อยใจ	มือขวาแตะแก้มแล้วขยับเท้าไปทางซ้ายมือจะเจอคู่อีก

จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	60 คนขึ้นไป
ระยะเวลา	5 นาที
วิธีเล่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดแถวเป็นวงกลม 3 วงซ้อนกัน 2. ให้แถววงในหันหน้าให้แถววงนอก พร้อมจับคู่กัน 3. ฝึกทำท่าทางตามที่ละชั้นตอน จนจบเพลง 4. บอกกติกา และเริ่มร้องเพลง ประกอบการทำท่าทางเปลี่ยนคู่กันไปเรื่อยๆ พอสมควร
ข้อคิด	การมีมิตรสัมพันธ์ ความคล่องแคล่ว

2.11 กิจกรรมเกมเข้ากลุ่ม

วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความพร้อมในการรับการอบรม 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมรับรู้บทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักในกระบวนการทำงานกลุ่ม
จำนวนผู้เข้ารับการอบรม	60 คนขึ้นไป
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาพจิ๊กซอว์คุณธรรม 9 ภาพ (จิ๊กซอว์ 1 ภาพ ตัดเป็น 10 ชิ้น) เพิ่มเติมได้ตามจำนวนสมาชิก 2. ป้ายชื่อ
ระยะเวลา	5 นาที
วิธีเล่นเกม	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิทยากรแจกภาพจิ๊กซอว์ คนละ 1 ชิ้น 2. วิทยากรชี้แจง เมื่อเริ่มเพลงให้นำจิ๊กซอว์ของตน ต่อกับเพื่อนให้สมบูรณ์

ตัวอย่าง ป้ายชื่อในกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ชื่อ

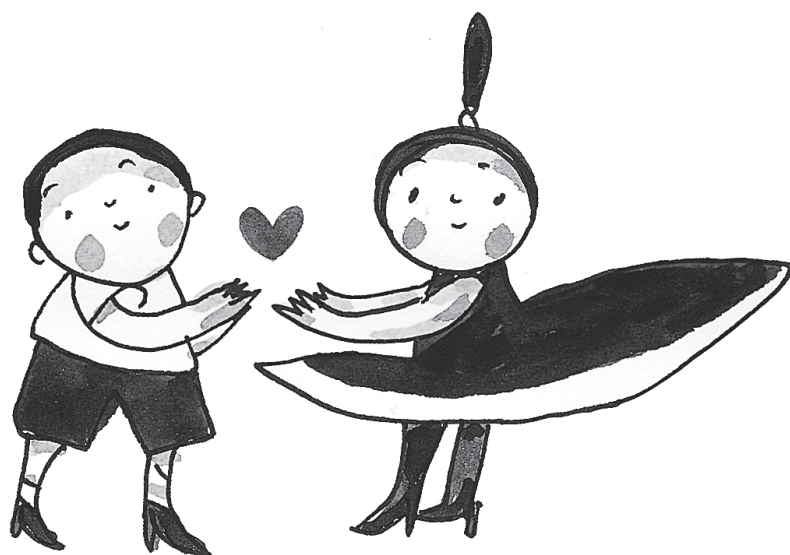
สกุล

หน้าที่

“ถ้าครูไม่ห่วงประโยชน์ที่ควรจะห่วง
หันไปห่วงอำนาจ ห่วงตำแหน่ง ห่วงสิทธิ์ และ ห่วงรายได้กัน
มากเกินไป แล้ว จะเอาจิตเอาใจที่ไหน
มาห่วงความรู้ ความดี ความเจริญของเด็ก
ความห่วงในสิ่งเหล่านั้น
ก็จะค่อยๆ บั่นทอนทำลายความเป็นครูไปจนหมดสิ้น
จะไม่มีอะไรเหลือไว้ พอที่ตัวเองจะภาคภูมิใจ
หรือผูกใจใครไว้ได้ ความเป็นครูก็จะไม่มีค่าเหลืออยู่
ให้เป็นทีการพหุวิชาอีกต่อไป”

พระราชดำรัสแก่ครูอาวุโส
ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ วันเสาร์ที่ 21 ตุลาคม 2521

ภาคผนวก 1

สื่อ PowerPoint การอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาศักยภาพครูแกนนำ

**การอบรมเชิงปฏิบัติการ
พัฒนาศักยภาพครูแกนนำ**

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

กิจกรรม "ความเข้าใจเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม"

คุณธรรมและจริยธรรม...ต่างกันอย่างไร ?

 คุณธรรม : ความมีวินัย
จริยธรรม : นักเรียนเข้าแถวเป็นระเบียบ

 คุณธรรม : ความขยัน / ความรับผิดชอบ
จริยธรรม : นักเรียนล้างจานทุกวัน

 คุณธรรม : ความรับผิดชอบ/จิตอาสา
จริยธรรม : นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียนหรือสาธารณประโยชน์

 คุณธรรม : ความเมตตา กรุณา
จริยธรรม : นักเรียนพยายายข้ามถนน

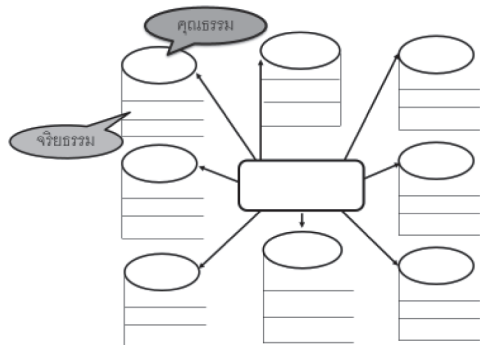

ใบงานที่ 1 ทดสอบความเข้าใจคุณธรรมจริยธรรม

ลำดับที่	รายการ	คุณธรรม	จริยธรรม
1	ความเมตตา		
2	จิตอาสา		
3	ความขยัน		
4	ความรับผิดชอบ		
5	ความเมตตา		
6	ความเมตตา		
7	ความเมตตา		
8	ความเมตตา		
9	ความเมตตา		
10	ความเมตตา		
11	ความเมตตา		
12	ความเมตตา		
13	ความเมตตา		
14	ความเมตตา		
15	ความเมตตา		
16	ความเมตตา		
17	ความเมตตา		
18	ความเมตตา		
19	ความเมตตา		
20	ความเมตตา		

ใบงานที่ 2 วิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมจากสื่อวีดิทัศน์

การค้นหาคุณธรรมอัตลักษณ์

ใบงานที่ 3 เรื่อง การค้นหาปัญหาที่สำคัญ

ลำดับความสำคัญ	ปัญหา

สมมติ ปัญหา

ตัวอย่างปัญหาที่ระบุสาเหตุไม่ถูกต้อง

ปัญหา	สาเหตุ (ไม่ใช่สาเหตุที่แท้จริง)
1. นักเรียนเข้าแถวไม่เป็นระเบียบ	1.1 นักเรียนคุยในขณะที่เข้าแถว 1.2 เล่นหยอกล้อในแถว
2. นักเรียนไม่มีมารยาท	2.1 พุดจาก้าวร้าวครูบาอาจารย์ 2.2 คุยกันในที่ประชุมและในเวลาเรียน 2.3 นักเรียนขาดการไหว้ครูบาอาจารย์

ตัวอย่างปัญหาที่ระบุสาเหตุไม่ถูกต้อง

ปัญหา	สาเหตุ (ไม่ใช่สาเหตุที่แท้จริง)
3. นักเรียนไม่เข้าเรียน	นักเรียนโดดเรียน
4. นักเรียนลอกการบ้าน	ขาดคุณธรรมประจำใจ
5. นักเรียนใส่กางเกงกระโปรงผิดระเบียบ, นักเรียนใส่ถุงเท้าสั้น, นักเรียนตัดผมผิดระเบียบ	นักเรียนไม่เกรงกลัวกฎระเบียบของโรงเรียน

ตัวอย่างปัญหาที่ระบุสาเหตุที่เหมาะสม

ปัญหา	สาเหตุ
1. ปัญหานักเรียนมาสาย	1.1 ตื่นสายเพราะเล่นเกม 1.2 ตื่นสายเพราะช่วยผู้ปกครองขายของตอนกลางคืน
2. ปัญหาขยะส่งกลิ่นเหม็น	นักเรียนทิ้งขยะไม่เป็นที่

ใบงานที่ 4				
เรื่อง ปัญหาของกลุ่ม-สาเหตุ-พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก-คุณธรรม				
ลำดับที่	ปัญหาของกลุ่ม	สาเหตุ	พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก	คุณธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหา

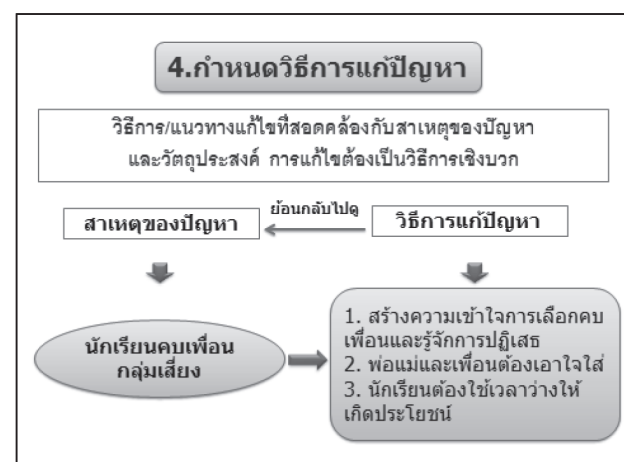
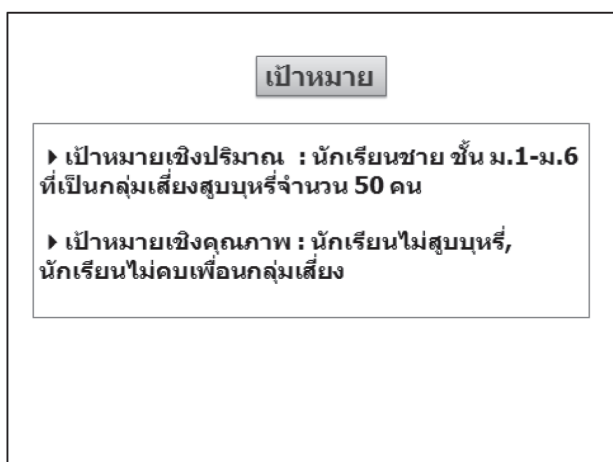
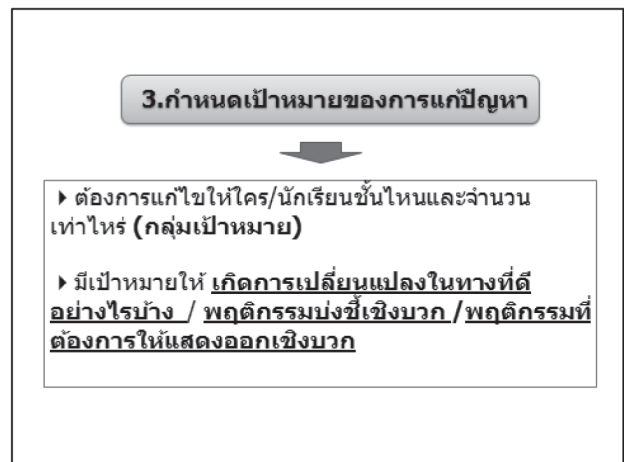
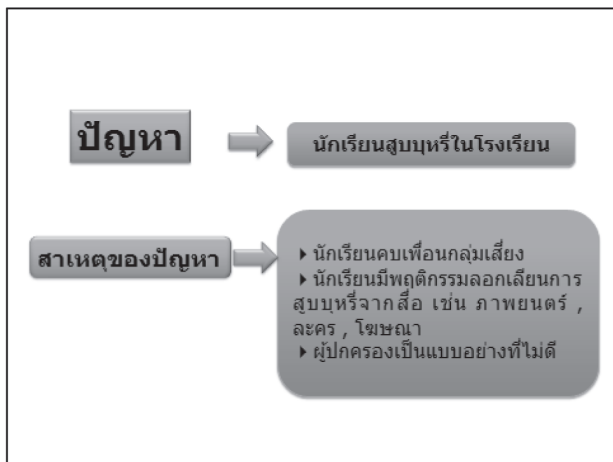
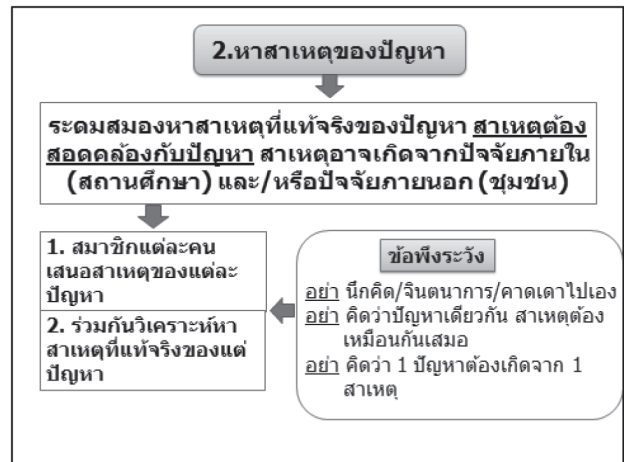
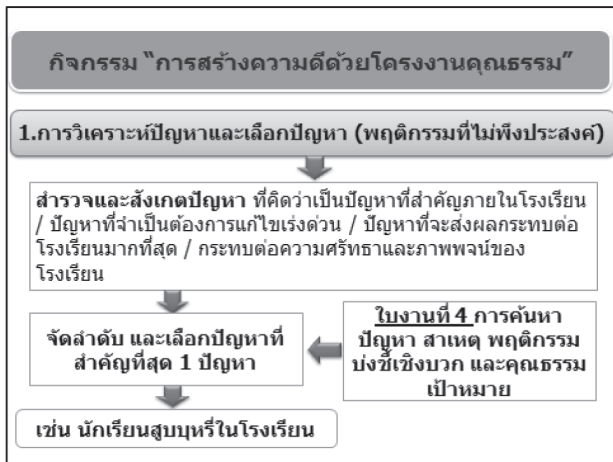

ใบงานที่ 5 เรื่อง ตารางคุณธรรมอัตลักษณ์			
คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก		
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก		
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
ความซื่อสัตย์	-ตรวจสอบได้	-ไม่เบียดเบียนเวลาราชการ	-ทำการบ้านด้วยตนเอง
ความรับผิดชอบ	-ตรงต่อเวลา	-เอาใจใส่การสอน -ส่งงานตามกำหนดเวลา	-ตั้งใจเรียน -ทำความสะอาดบริเวณที่ได้รับมอบหมาย
ความพอเพียง	-ใช้จ่ายประหยัด	-ใช้จ่ายประหยัด	ใช้จ่ายประหยัด

ใบงานที่ 6 เรื่อง การสร้างความดีด้วยโครงการคุณธรรม	
1. โรงเรียน โรงเรียน... 2. โรงเรียน... 3. ... 4. ... 5. ... 6. ... 7. ... 8. ... 9. ... 10. ... 11. ... 12. ... 13. ... 14. ... 15. ... 16. ... 17. ... 18. ... 19. ... 20. ...	1. ... 2. ... 3. ... 4. ... 5. ... 6. ... 7. ... 8. ... 9. ... 10. ... 11. ... 12. ... 13. ... 14. ... 15. ... 16. ... 17. ... 18. ... 19. ... 20. ...

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.

ปัญหา-สาเหตุ-วิธีการแก้ไขปัญหา

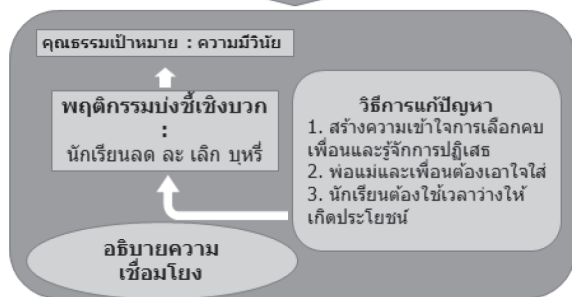
ปัญหา	สาเหตุ (ไม่ใช่สาเหตุแท้จริง)	วิธีการแก้ไข ปัญหา (วิธีการไม่ชัดเจน)
1.นักเรียนไม่ ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	นักเรียนเกียจคร้าน	1.ประชุมชี้แจง 2.วางแผนในการ แก้ปัญหา 3.ดำเนินการตาม แผน 4.สรุปผลการ ดำเนินงาน

ปัญหา-สาเหตุ-วิธีการแก้ไขปัญหา

ปัญหา	สาเหตุ (ไม่ใช่สาเหตุแท้จริง)	วิธีการแก้ไข ปัญหา (วิธีการไม่ชัดเจน)
2.นักเรียนใส่ กางเกง กระโปรง ผิดระเบียบ, นักเรียนใส่ถุงเท้า สั้น,นักเรียนตัดผม ผิดระเบียบ	นักเรียนไม่เคร่ง กลัวกฎระเบียบ ของโรงเรียน	ปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ของ โรงเรียน
3.ทะเลาะวิวาทต่าง สถาบัน	ดักดีศรี	ลงโทษสถานหนัก

5.เชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

คุณธรรมอัตลักษณ์ = คุณธรรมเป้าหมาย + พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก

6. หลักธรรม/แนวพระราชดำริ/พระราชดำรัส/คำสอน

- สอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก
- ใช้เป็นหลักคิดในการขับเคลื่อนกิจกรรม

ตัวอย่าง หลักธรรมที่ควรรู้จัก

อิทธิบาท 4 : ทางไปสู่ความสำเร็จ

1. ฉันทะ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ
2. วิริยะ ความขยัน หมั่นเพียรในสิ่งที่ทำ
3. จิตตะ ความเอาใจใส่ จดจ่อในสิ่งที่ทำ
4. วิมังสา ไตรตรอง ทบทวน หาเหตุผลในสิ่งที่ได้ทำ

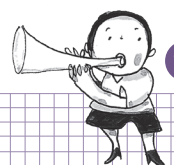
7.กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล

- กำหนดตัวชี้วัด
- วิธีการประเมิน (เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ ฯลฯ)
- เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน (เช่น แบบสังเกต ฯลฯ)
- ช่วงเวลาประเมิน

8.ตั้งชื่อโครงการคุณธรรม

- ชัดเจน
- เข้าใจง่าย
- สะท้อนกิจกรรมการเกี่ยวข้อง

ตัวอย่างชื่อโครงการคุณธรรม

ภาคผนวก 2

ตัวอย่าง กำหนดการ การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครู เพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

วันที่ ณ

- 08.00 - 08.30 น. ลงทะเบียน / รับเอกสาร
- 08.30 - 09.00 น. พิธีเปิดการอบรมและบรรยายพิเศษ “กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและปัจจัยความสำเร็จ”
โดย ผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
- 09.00 - 10.30 น. ประชุมปฏิบัติการ “สาระของคุณธรรมและจริยธรรม”
โดย วิทยากรศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
- 10.30 - 10.45 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 10.45 - 12.00 น. ประชุมปฏิบัติการ “การเรียนรู้วิธีการค้นหาคุณธรรมอัตลักษณ์”
โดย วิทยากรศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
- 12.00 - 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 - 15.00 น. แบ่งกลุ่มปฏิบัติการ “การสร้างความดีด้วยโครงงานคุณธรรม”
โดย วิทยากรศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
- 15.00 - 15.15 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 15.15 - 16.00 น. ประชุมปฏิบัติการ “การสร้างความดีด้วยโครงงานคุณธรรม” (ต่อ)
- 16.00 - 16.30 น. ชี้แจง “แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนสู่โรงเรียนคุณธรรมและแนวทางการนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม”
โดย ทีปกรศึกษาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
- 16.30 - 16.50 น. ประเมินตนเอง และสรุปความรู้ความเข้าใจ
โดย วิทยากรศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
- 16.50 - 17.00 น. พิธีปิดการอบรม และพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณ

หมายเหตุ กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ภาคผนวก 3

แบบประเมินผล การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

วันที่ ณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
สถานภาพ ☐ ผู้บริหาร ☐ ครู ☐ บุคลากรทางการศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและปัจจัยสู่ความสำเร็จ					
2. ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ					
3. ความเข้าใจด้านเนื้อหา และกระบวนการที่ใช้ในการอบรม					
- สาระของคุณธรรมและจริยธรรม					
- การค้นหาคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก					
- การจัดทำตารางคุณธรรมอัตลักษณ์					
- การทำโครงการคุณธรรม					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
- แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียน สู่โรงเรียนคุณธรรม					
- แนวทางการนิเทศติดตามโรงเรียน					
- การนำเสนอผลงานกลุ่ม และรับฟัง ข้อเสนอแนะจากวิทยากร					
4. ความเข้าใจแนวทางสร้างการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งโรงเรียน					
5. โอกาสในการซักถาม แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้					
6. ด้านภาพรวมของการจัดอบรม					
- ความเหมาะสมของจำนวนวันในการจัด อบรม					
- ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการ อบรม					
- ความเหมาะสมของวิทยากรอบรม					
- การให้ข้อมูล / ตอบข้อซักถาม / อำนวย ความสะดวกของเจ้าหน้าที่					
- ความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อการจัด อบรม					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถามและส่งคืนให้เจ้าหน้าที่

แบบประเมินผล การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

วันที่ ณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
- ระดับชั้น ☐ ประถมศึกษาปีที่ 4-6 ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3
- ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ☐ ปวช. / ปวส.

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการอบรม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ข้อรายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความเข้าใจต่อสาระของการอบรม					
1. นักเรียนคิดว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็น					
2. นักเรียนทำงานในกลุ่มครั้งนี้อย่างสามัคคีกัน					
3. นักเรียนรู้วิธีค้นหาปัญหาที่ตนเองอยากแก้ไขได้					
4. นักเรียนรู้ว่าตนเองมี “ความดี” ที่อยากทำอย่างน้อย 1-2 เรื่อง					
5. นักเรียนมีส่วนคิดคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียนในการอบรมครั้งนี้					
6. นักเรียนมีส่วนคิดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน					
7. นักเรียนช่วยเพื่อนคิดโครงการคุณธรรมของกลุ่ม					

ข้อรายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8. นักเรียนเห็นว่าโครงการคุณธรรมของกลุ่มใช้แก้ปัญหาได้จริง					
9. นักเรียนเข้าใจตัวชี้วัดของโครงการคุณธรรมของกลุ่ม					
10. นักเรียนคิดว่าโครงการคุณธรรมของกลุ่มนำไปปฏิบัติได้จริง					
ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม					
11. วิทยากรชี้แจงขั้นตอน วิธีทำ และสรุปประเด็น ชัดเจน เข้าใจง่าย					
12. นักเรียนชอบหนังสือ เอกสาร และอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม					
13. นักเรียนพึงพอใจในภาพรวมของการเข้ารับการอบรม					
14. นักเรียนคิดว่าการอบรมเป็นประโยชน์ต่อตนเอง					
15. นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจจะตั้งใจสร้างคุณงามความดี					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถามและส่งคืนให้เจ้าหน้าที่

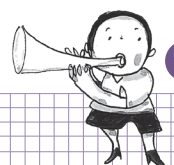

ภาคผนวก 4

สาระความรู้ เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

ความหมาย

1. **ความซื่อสัตย์** หมายถึง ความประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดทรยศ ไม่คิดโกงและไม่หลอกลวง ความสุจริต หมายถึง ความประพฤติดี ความประพฤติตามครรลองคลองธรรม ซื่อตรงต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตรงความเป็นจริงต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา และคำมั่นสัญญา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น
2. **ความขยัน** หมายถึง ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อดทน ไม่ทอดทิ้งเมื่อพบอุปสรรค ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาแก้ปัญหา จนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย
3. **ความรับผิดชอบ** หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ทั้งที่เป็นภารกิจส่วนตัว และภารกิจทางสังคม จะต้องกระทำให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้วยความสุจริต ความเต็มใจ และความจริงใจ เป็นความเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่น ละเอียดยรอบคอบ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย และยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น
4. **ความอดสาเห** หมายถึง ความพยายามที่ทำงานให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มานะ บากบั่น ขยัน อดทน เพียรเอาใจใส่อยู่เป็นนิจและเสมอต้นเสมอปลาย
5. **ความมุ่งมั่น** หมายถึง ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การทำงาน ทำงานด้วยความเพียรพยายามและอดทน เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย
6. **ใฝ่เรียนรู้** หมายถึง ตั้งใจเพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

7. **ความอดทนอดกลั้น** หมายถึง ความมั่นคงหนักแน่นไม่หวั่นไหวทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหา ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ หนักเอาเบาได้ ยอมรับความลำบากและอุปสรรค และรู้จักข่มใจ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เป็นระยะเวลานาน

8. **ความมีระเบียบวินัย** หมายถึง การรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตาม และยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรมจารีตประเพณี ทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการให้ความสำคัญ ความเคารพ และยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับของสังคม เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

9. **ความสามัคคี** หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ โดยปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างทางความคิด

10. **ความเสียสละ** หมายถึง การรู้จักแบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น โดยอาจต้องเสียสละทรัพย์ แรงงาน เวลา และกำลังสติปัญญา ในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน

11. **ความมีน้ำใจ** หมายถึง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร ที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล แสดงน้ำใจดีต่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

12. **ความเมตตากรุณา** หมายถึง ความรักใคร่และเอ็นดู ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความสงสารคิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ รวมทั้งการไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น สามารถแสดงออกได้โดยการช่วยเหลือทั้งทางการกระทำหรือวาจา

13. **ความสุภาพ** หมายถึง เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานการณ์และกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่น ทั้งโดยวาจาและท่าทาง และวางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

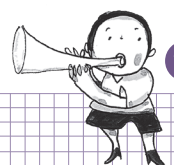
14. **ความมีสัมมาคารวะ** หมายถึง ความเคารพนอบน้อม โดยการทางกายและทางวาจา

15. **ความกตัญญู** คือ ความรู้สึกสำนึกในการอุปการคุณ หรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่มีต่อตนเอง กตเวที คือ การแสดงออกเพื่อการตอบแทนบุญคุณ ความกตัญญูกตเวที จึงหมายถึง ความรู้บุญคุณแล้วทำตอบแทนบุญคุณให้ปรากฏ

16. **ความพอเพียง** หมายถึง ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้ง เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีคุณธรรม

17. **การประหยัด** หมายถึง การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น พอสมควรแก่ฐานะ รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

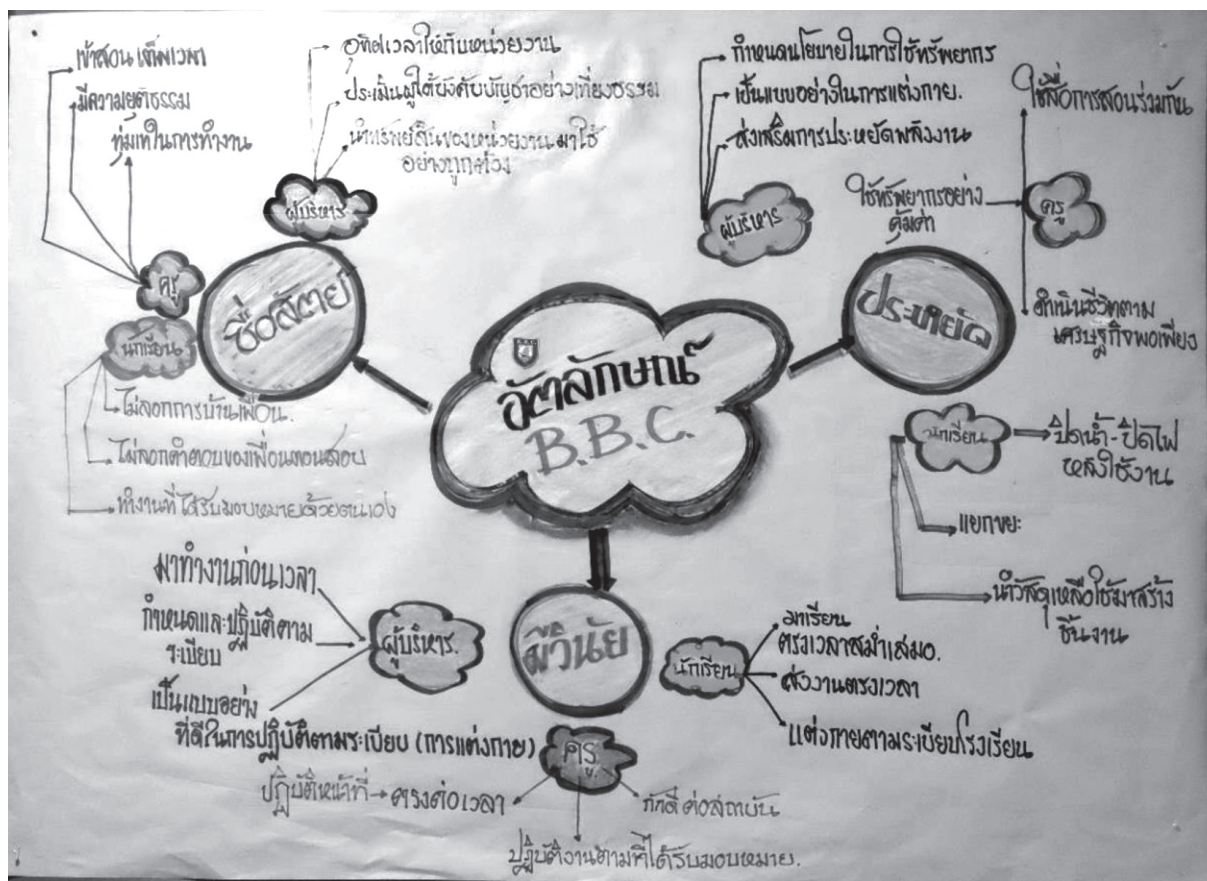
18. **มีจิตสาธารณะ** หมายถึง ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

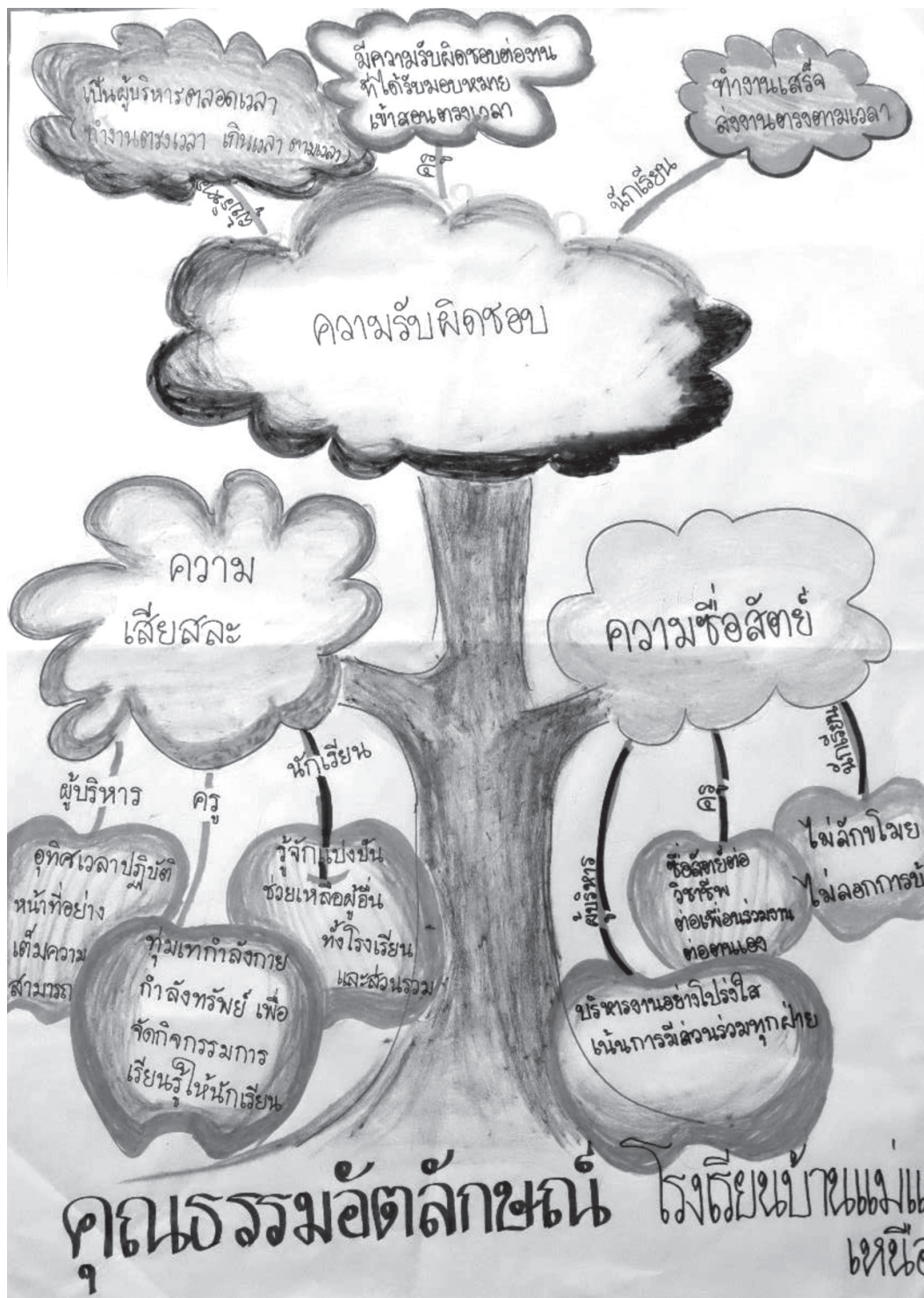

ภาคผนวก 5

ตัวอย่างผังความคิด การระดมสมองเรื่องคุณธรรมอัตลักษณ์

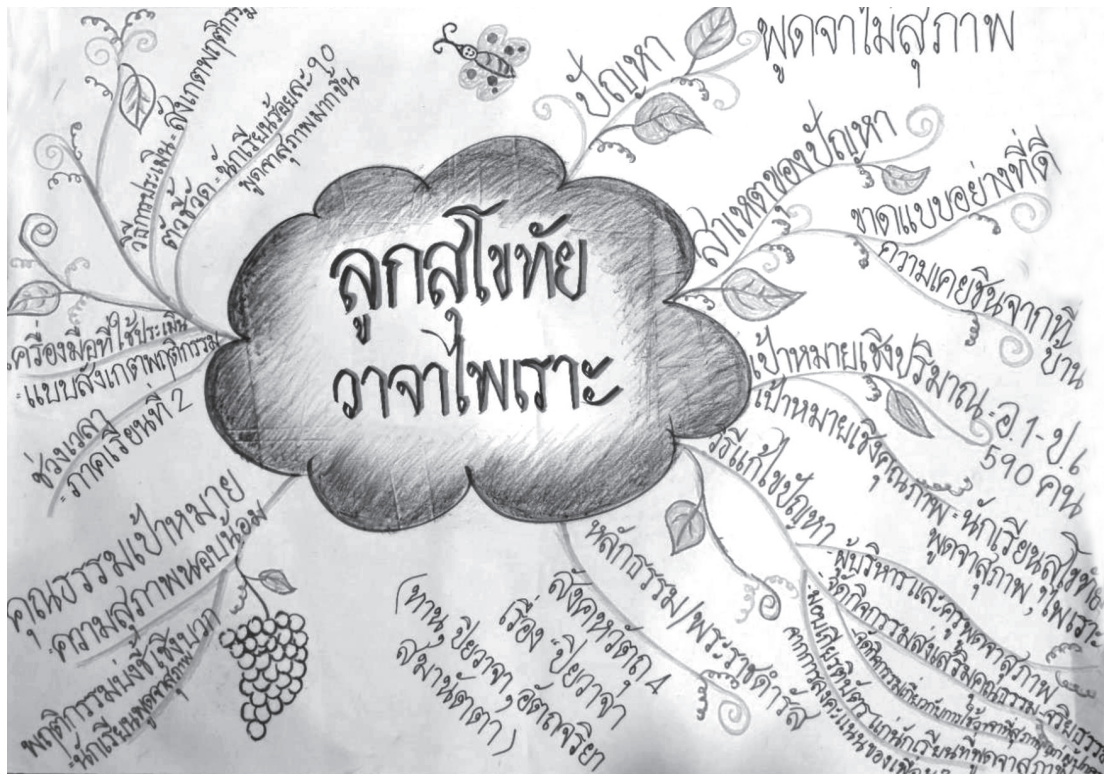
โรงเรียนกรุงเทพมหานครการบัญชีวิทยาลัย
อบรมเมื่อวันที่ 22 - 23 สิงหาคม 2558

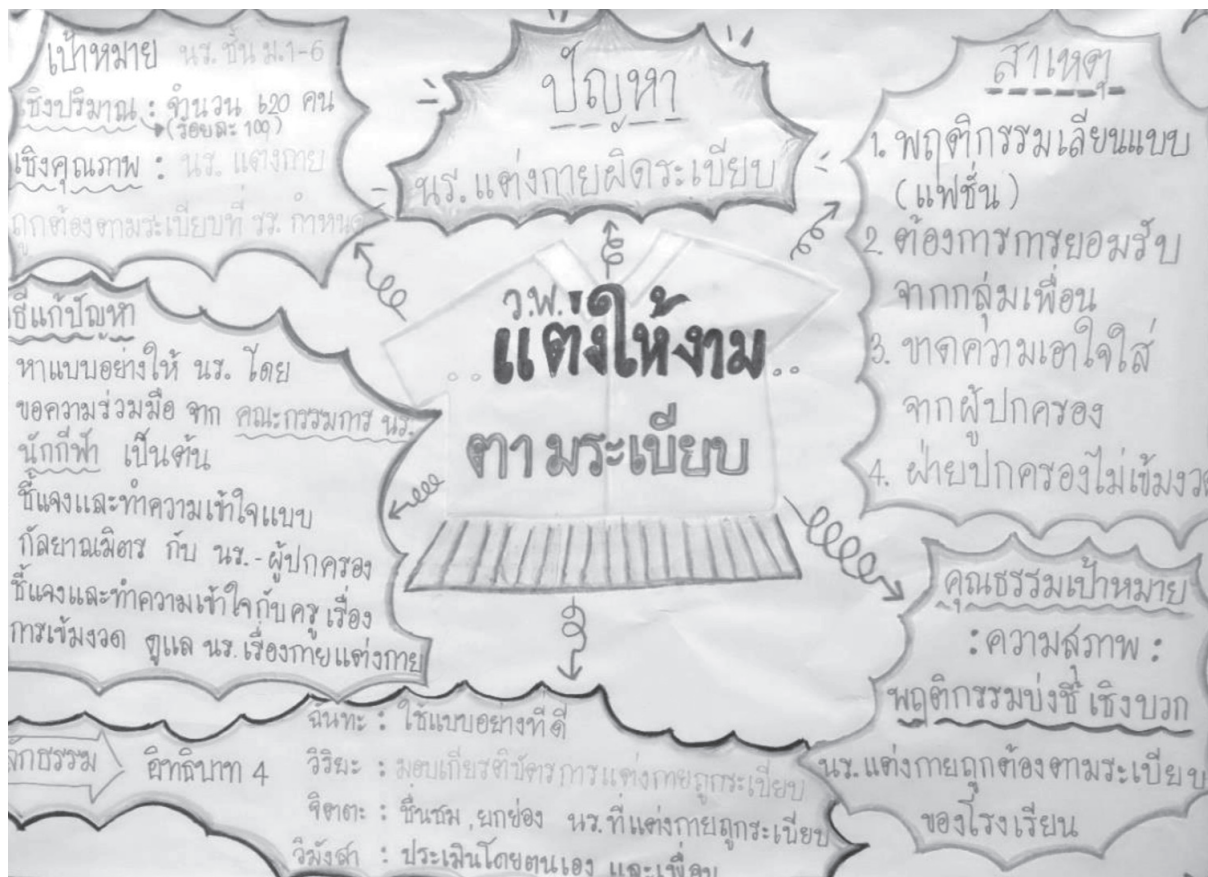
โรงเรียนบ้านแม่แตงเหนือจังหวัดเชียงใหม่
อบรมเมื่อวันที่ 11 - 12 กรกฎาคม 2558

โรงเรียนสุโขทัย อบรมเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2558

โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร อบรมเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2558

ภาคผนวก 7

การเผลยใบงานและแบบทดสอบ

ใบงานที่ 1 แบบทดสอบความเข้าใจคุณธรรมและจริยธรรม

1. คุณธรรม	5. คุณธรรม	9. จริยธรรม	13. คุณธรรม	17. คุณธรรม
2. จริยธรรม	6. คุณธรรม	10. คุณธรรม	14. คุณธรรม	18. จริยธรรม
3. คุณธรรม	7. จริยธรรม	11. จริยธรรม	15. จริยธรรม	19. จริยธรรม
4. จริยธรรม	8. คุณธรรม	12. จริยธรรม	16. จริยธรรม	20. จริยธรรม

แบบทดสอบที่ 1 วัดความรู้ความเข้าใจ

ตอนที่ 1	1. ✓	4. ✓	7. ✓	10. X	13. ✓
	2. X	5. ✓	8. ✓	11. ✓	14. X
	3. X	6. ✓	9. X	12. X	15. ✓
ตอนที่ 2	1. ก	3. ข	5. ก	7. ก	9. ค
	2. ค	4. ค	6. ข	8. ค	10. ข

แบบประเมินตนเอง

ข้อ	ระดับความสามารถ			
	ก	ข	ค	ง
ข้อที่ 1	1	2	3	4
ข้อที่ 2	4	3	2	1
ข้อที่ 3	2	4	3	1
ข้อที่ 4	3	4	1	2
ข้อที่ 5	2	3	1	4

อ้างอิง

- พระมหาพวงศันรินทร์ ลีตวัังโส. 2554. คู่มือโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทยทำดีถวายในหลวง”. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อการเสริมสร้าง เครือข่ายวิถีพุทธ (กคพ.).
- มัทนา LAND & HOUSES (ผู้อำนวยการผลิต). (21 กรกฎาคม 2557). ความรักของพ่อ : โอ.ม. (วีดิทัศน์). สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2558, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=rofY1T6P114>
- ไทยประกันชีวิต (ผู้อำนวยการผลิต). (5 มกราคม 2558). ลูกชายคนกวาดขยะ Garbage Man (Official HD): ไทยประกันชีวิต Thai Life Insurance. (วีดิทัศน์). สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2558, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=oujqv98ZsZM>
- ไพฑูรย์ พลเสน. (2544). กิจกรรม 2. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาระบบการพิมพ์. ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. 2558. คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา(CARD). (11 มกราคม 2559). แนวคิดใหม่ในการพัฒนา. สืบค้นจาก: http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0109501/unit01/unit01_007.htm
- อนุวัฒน์ ศุภชุตikul, (2542). ทักษะที่จำเป็นของวิทยากรกระบวนการ. กรุงเทพฯ: บริษัทดีไซท์จำกัด.
- อมรศรี ตูยระพิงค์. (2548). วิทยากรกระบวนการ(Facilitator)คือใคร? [Online]. สืบค้นจาก: <http://wdoae.doe.go.th/Learn/Learn%204.htm>

คณะที่ปรึกษาและคณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย
นายปราโมทย์ โชติมงคล

คณะผู้จัดทำ (ด้านวิชาการ)

รองศาสตราจารย์ปภัสวดี วีระกิตติ
นายณพพร สุวรรณรุจิ
นางสาวจงกล ทรัพย์สมบูรณ์
นายอุบล เล่นวารี
นางवासนา เลิศศิลป์
นายศานติกรศรี วงศ์เขียว
นายไพรัตน์ อินทโยธา
นางสาวชนกกันต์ หอวรรณภากร
นางสาวจิตติมา เรืองเดชสุวรรณ
นางสาวณิชา มุนจินดา
นางสาวชลธิชา หงษ์เวียงจันทร์

คณะผู้จัดทำ (ด้านกิจกรรม)

นายณัฐพงศ์ สุโกมล
ว่าที่ร้อยตรีศักดิ์ภัทร์ เฉลิมพุมพิงค์
นางจิรายุ บุญมาปลูก
นางจรรยา วิญญา
นางบัวเพชร สัตยญาเขื่อน
นายประทีป ประทีปยุพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยัด ช่วยงาน
นางเพ็ญศรี อัมพันธ์
นางวราภรณ์ สว่างการ
นายสมเจตน์ ไปเร็ว
นายสัมฤทธิ์ ชันโท
นายสามารถ สุทะ
นางสุชาวดี ชันโท

คณะวิพากษ์คู่มือวิทยากร

นายชำนาญ ม่วงศรีศักดิ์
นายทองสุข รวยสูงเนิน
ว่าที่ร้อยตรีไพศาล ประทุมชาติ
นางเกศรินทร์ รัตนรักษมงคล
นายทรงศักดิ์ พิทักษ์มงคล
นางพนมพร ปิยธรรมาภรณ์
นายสุกฤษฎ์ เขียดทอง
นายสุวัฒน์ กุลศรี
นางสาวสมพิศ เผือกสอาด

องคมนตรี และประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ
ผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

รองผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
ที่ปรึกษาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
คณะทำงานขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
คณะทำงานขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
คณะทำงานขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
นักวิชาการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
นักวิชาการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
นักวิชาการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
นักวิชาการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

คณะทำงานขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
คณะทำงานขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

ผู้นิเทศอาสาติดตามโรงเรียนคุณธรรม
ผู้นิเทศอาสาติดตามโรงเรียนคุณธรรม
ผู้นิเทศอาสาติดตามโรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม
วิทยาการอาสาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

